

Zaanpas inventarisatie en advies

Inhoud

1.	Inleiding	4
2.	Uitgangspunten en doelen	5
3.	Huidige regelingen armoedebestrijding & sociale partners.....	7
3.1.	Meedoen Zaanstad.....	7
3.2.	Stichting Leergeld Zaanstad	9
3.3.	Jeugdfonds Sport & Cultuur Zaanstreek.....	10
3.4.	Voedselbank	10
3.5.	Minimaregelingen	11
3.5.1	Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	12
3.5.2	Bijzondere Bijstand.....	12
3.5.3	Collectieve zorgverzekering voor de minima	12
3.5.4	Individuele inkomenstoelage.....	13
3.5.5	Individuele studietoelage.....	13
3.5.6	Kosten kinder- en peuteropvang.....	13
4	Bestaande en aanverwante initiatieven.....	15
4.1	Zaanse Mantelzorgpas.....	15
4.2	Ondersteuning van vrijwilligers.....	15
5	Beoogde aanbieders met kortingen.....	17
5.1	Musea	17
5.2	Theaters, bibliotheek en bioscoop	18
5.3	Dagtochten	18
5.4	Sportverenigingen	19
5.5	Zwembaden.....	19
5.6	Horeca	19
5.7	Aanbod buiten Zaanstad	20
5.8	Zaanferry	20
6.	Beoogde aanbieders voor besteding van tegoeden.....	21
6.1	Scholen	21
6.2	Sportverenigingen	21
6.3	Zwembaden.....	22
6.4	Sportwinkels.....	22
6.5	Cursusinstellingen	22
6.6	Fietsenwinkels & computerzaken	22
6.7	Openbaar vervoer	23

6.8	Winkeliers & retailketens	23
6.9	Kortingspartners.....	23
7	Scenario's voor Zaanpas ontwikkeling	24
7.1	Doelgroepen	25
7.2	Kortingsaanbod	26
7.3	Hoogte tegoeden.....	26
7.4	Bestedingsmogelijkheden tegoeden	27
7.5	Koppeling met (gemeentelijke) minimaregelingen.....	28
7.6	Prijsstelling	28
7.7	Afzet & opbrengst	29
7.8	Kosten.....	31
7.8.1	Implementatiekosten	31
7.8.2	Vaste kosten	32
7.8.3	Variabele kosten.....	33
7.9	Efficiencyvoordelen en kostenbesparingen	35
7.10	Organisatie	36
7.11	ICT.....	37
7.12	Digitale en/of fysieke pas	38
7.13	Vorbereidingen/consequenties voor de gemeente	39
7.14	Implementatietermijn	40
7.15	Risico's.....	40
	Conclusie	41
	Bijlage 1	42

1. Inleiding

In de Armoede Agenda 2019-2022 van de gemeente Zaanstad staan de volgende passages:

Het leven in armoede vormt een belangrijke belemmering voor inwoners om te kunnen participeren in de samenleving. (pag. 4)

Het doel van de Armoede Agenda is om zorg te dragen dat armoede voor niemand een belemmering vormt om mee te doen aan de samenleving. (pag. 5)

We bieden kinderen in armoede zoveel mogelijk kansen om mee te doen en hun talenten te ontwikkelen, armoede mag ontwikkeling niet in de weg staan! (pag. 13)

Armoede gaat niet alleen over financiële problemen maar ook over mee kunnen doen aan de samenleving. (pag. 15)

Deze constatering leidt (mede) tot actiepunten 21 in deze Armoede Agenda:

Uitvoeren Haalbaarheidsonderzoek “stadspas” zodat we onze ondersteuning op een makkelijke en pakkende manier ontsluiten voor de inwoners die dit nodig hebben.

Een stadspas is een mogelijkheid om wat extra's te bieden voor mensen met een laag inkomen. Dit kan bijvoorbeeld op verschillende activiteiten zoals sport en cultuur.

De gemeente Zaanstad heeft Paspertous verzocht om een verkenning voor de introductie van een stadspas voor Zaanstad, de Zaanpas, uit te voeren

In het kader van deze inventarisatie hebben we gesprekken gevoerd met een aantal beleidsverantwoordelijken binnen de gemeente, potentiële aanbieders en andere stakeholders. Daarnaast is een aantal gemeentelijke onderzoeken geanalyseerd evenals alle data met betrekking tot het gebruik van de huidige gemeentelijke minima regelingen. Uit de gesprekken en analyses zijn de volgende inzichten naar voren gekomen:

- De meeste betrokkenen zien veel toegevoegde waarde in de Zaanpas. Met name het feit dat de pas kan dienen als inkomensbewijs (waardoor minima niet bij elk loket opnieuw hun financiële situatie uit de doeken hoeven te doen) wordt als groot voordeel gezien.
- Men ziet in de Zaanpas een manier om de huidige te beperkte deelname van minima aan sport en cultuur naar een hoger plan te tillen.
- Men is zeer te spreken over het feit dat het een pas moet zijn die voor iedereen te koop is en dus niet stigmatiserend werkt.

In dit document zullen we de inzichten verder toelichten. We hopen met hiermee een nuttige bijdrage te leveren aan het beslissingsproces om wel of niet over te gaan tot de invoering van een stadspas voor Zaanstad.

Erik Reitsma
Paspertous B.V.

2. Uitgangspunten en doelen

De belangrijkste doelstelling van een stadspas is in principe participatiebevordering; ervoor zorgen dat iedereen in de maatschappij mee kan blijven doen. Voor mensen met een krappe beurs is het van groot belang dat ze het gevoel hebben niet overal buiten te vallen. Voor kinderen uit minima-gezinnen is een stadspas een onmisbaar instrument om diergaarde, pretpark, theater of museum te kunnen bezoeken. De volwassenen binnen het gezin voelen zich ook een betere ouder als zij dit hun kinderen, dankzij een stadspas, kunnen bieden. Uit onderzoek in Rotterdam blijkt bovendien dat inwoners, zowel pashouders als niet-pashouders, de gemeente hoger waarderen en trotser zijn op hun stad omdat die een dergelijk initiatief uitbrengt en financiert.

Om te inventariseren welke uitgangspunten de gemeente Zaanstad stelt en welk doelen ze wil bereiken met een Zaanpas, vond op 23 maart jl. een gesprek plaats met Songül Mutluer, politiek verantwoordelijk wethouder voor de eventuele invoering van de Zaanpas.

Uit dit gesprek kwam naar voren dat Zaanstad haar huidige minima-en participatiebeleid wil innoveren en efficiënter wil inrichten. Onderzocht dient te worden of een stadspas daarbij het juiste instrument is en of de invoering van een dergelijke pas ondersteunend is aan een geïntegreerd minima-, c.q participatiebeleid. Hierbij zijn de volgende doelen geformuleerd:

1. Op eenvoudige wijze ontsluiten van gemeentelijke minimaregelingen voor de doelgroep.
2. Het tegengaan van stigmatisering.
3. Het realiseren van efficiency.
4. Het identificeren van de minima voor andere organisaties die deze doelgroep ondersteuning bieden.
5. Het samenbrengen van regelingen en voorzieningen voor mensen van verschillende doelgroepen, waarvoor de gemeente Zaanstad nu verschillende producten heeft.

Met betrekking tot het eerste doel dienen de volgende huidige minimaregelingen in ogenschouw genomen te worden:

- Kwijtschelding gemeentelijke belastingen
- Bijzondere Bijstand
- Collectieve zorgverzekering voor de minima
- Individuele inkomenstoeslag
- Individuele studietoelage
- Kosten kinder- en peuteropvang
- Meedoen Zaanstad
- Stichting Leergeld Zaanstad
- Jeugdfonds Sport & Cultuur Zaanstreek

In hoofdstuk 3 zullen we dieper ingaan op deze huidige regelingen en welke mogelijkheden een stadspas kan bieden.

In hoofdstuk 4 bespreken we de bestaande initiatieven waarvoor de Zaanpas wellicht een goed alternatief is en de initiatieven waar de Zaanpas rekening mee kan houden. (doel 5).

De overige doelstellingen worden aangestipt in de hoofdstukken 5 en 6 waar we dieper ingaan op de beoogde aanbieders van kortingen en tegoeden en in hoofdstuk 7 waar we de verschillende scenario's voor de ontwikkeling van de Zaanpas beschrijven.

3. Huidige regelingen armoedebestrijding & sociale partners

Een groot aantal organisaties en initiatieven is betrokken bij het huidige Zaanse armoede- en participatiebeleid. In deze inventarisatie zijn de volgende organisaties en regelingen meegenomen:

- Meedoen Zaanstad
- Stichting Leergeld Zaanstad
- Jeugdfonds Sport & Cultuur Zaanstreek
- Voedselbank
- Collectieve zorgverzekering voor de minima
- Minimaregelingen

Per organisatie is op een rij gezet wat de regelingen inhouden, voor wie zij zijn en welke mogelijkheden een stadspas kan bieden.

3.1. Meedoen Zaanstad

Meedoen Zaanstad is een regeling van de gemeente die tot doel heeft om kinderen 4 t/m 17 jaar uit gezinnen met een laag inkomen (tot 110% van het wettelijk sociaal minimum), mee te laten doen aan de sport- en culturele activiteiten in de stad. Vanuit Meedoen Zaanstad zijn ca. 2,5 FTE betrokken bij de benodigde inkomenscontroles en uitbetaling van declaraties.

Wanneer een ouder een kind hiervoor aanmeldt, ontvangt het een geldbedrag bestemd voor kosten die verband houden met het sporten, een culturele activiteit of voor schoolkosten. De hoogte van de toekenning is afhankelijk van de leeftijd van het kind:

- 4 t/m 7 jaar: € 90,-
- 8 t/m 12 jaar: € 115,-
- 13 t/m 17 jaar: € 135,-

Naar schatting hebben zo'n 2.450 kinderen recht op deze bijdrage. In 2018 werd voor 2.123 van hen een bijdrage aangevraagd; 87% van de kinderen uit de doelgroep wordt dus bereikt. In 2019 was dit aantal 2.313 kinderen, oftewel 94%. Zij ontvingen € 271.030,- aan tegemoetkoming.

Tevens heeft men de mogelijkheid om het kind gratis deel te laten nemen aan een sport- of culturele activiteit en/of te laten diplomazwemmen. Hiervoor moet een keuze aan de gemeente doorgegeven worden uit de deelnemende organisaties en verenigingen via de website Meedoen Zaanstad. Van deze mogelijkheid hebben 809 kinderen in 2018 gebruik gemaakt. In totaal werd hiervoor ca. € 300.000,- aan de verschillende instanties vergoed. Zij maakten gebruik van:

- Diplomazwemmen (140 kinderen)
- Een sport- of culturele activiteit (669 kinderen)
- Zowel het diplomazwemmen als een andere sport- of culturele activiteit (51 kinderen)

De respons was op dit onderdeel dus 33%. Het College streeft ernaar om zoveel mogelijk kinderen uit minima gezinnen te laten meedoen aan sportieve en culturele activiteiten. De respons zou dan ook substantieel omhoog moeten.

De huidige regelingen kunnen op verschillende manieren aan de Zaanpas worden gekoppeld. Het geldbedrag van € 90,- tot € 135,- wordt geautomatiseerd als tegoed op de juiste passen geplaatst en kan vervolgens worden besteed bij een geselecteerd aantal aanbieders (zie hoofdstuk 6).

Het plaatsen van het recht op diplomazwemmen en één sport- of culturele activiteit kan op twee manieren worden ingeregeld op de pas: via een voucher of een tegoed.

Indien wordt gekozen voor de voucher functionaliteit, dan krijgen kinderen uit minima gezinnen 2 vouchers “op” hun Zaanpas: één voor diplomazwemmen en één voor een sport- of culturele activiteit. Dit zijn eenmalig te verzilveren vouchers en op die wijze wordt geregeld dat er per pasjaar daadwerkelijk ook maar één keer gebruik van kan worden gemaakt. Het nadeel van deze werkwijze is dat de waarde van de voucher oftewel het bedrag dat de gemeente hiervoor aan de sport- of culturele instelling moet voldoen, enorm varieert. Contributies voor sportverenigingen zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind en paardrijden is aanmerkelijk duurder dan schaken.

Om de juiste vergoeding te kunnen uitkeren is óf een uitgebreide schaduwadministratie benodigd óf alle mogelijke tarieven moeten per aanbieder in het systeem worden opgevoerd en bij elke prijsaanpassing worden gewijzigd. Dit is foutgevoelig en vergt zeer veel handwerk. Hiermee wordt een substantieel deel van de mogelijke efficiëncy verbetering teniet gedaan.

Het lijkt dan ook aan te raden om dit recht als een eenmalig te besteden tegoed op de Zaanpas te plaatsen. Dit tegoed moet echter hoog genoeg zijn om alle mogelijke sport- en culturele activiteiten mee te kunnen betalen, bijvoorbeeld € 750,-. De hoogte van dit beschikbare tegoed is echter zichtbaar voor pashouder én aanbieder.

Een pashouder die hiervan € 50,- heeft betaald voor de contributie van de schaakvereniging ziet dus dat hij nog € 700,- tegoed heeft dat hij echter niet meer kan besteden. Aanbieders zien dat zij in totaal € 750,- kunnen verzilveren. Er is dus wel enige controle benodigd om na te gaan of hiervan geen misbruik wordt gemaakt. De kosten voor de gemeente kunnen hierdoor oplopen

Een alternatief voor de hierboven geschetste oplossingen zou de werkwijze kunnen zijn die onder andere bij de U-pas wordt gehanteerd. Kinderen uit minima-gezinnen in Utrecht hebben een tegoed op hun U-pas waarmee ze zelf de contributie van de sportvereniging kunnen betalen (maar bijvoorbeeld ook de aanschaf van fiets, computer, ouderbijdrage of lessen bij de muziekschool). Hiervan wordt enthousiast gebruik gemaakt. Zo besteedt 86% van de kinderen (een deel van) hun tegoed bij een sportvereniging.

Het voordeel van deze werkwijze is dat de pashouder volledige keuzevrijheid heeft in de besteding van zijn tegoed. Hij kan op voetbal én gitaarles of een nieuwe fiets aanschaffen, maar hij kan nooit meer besteden dan het beschikbaar gestelde tegoed. De gemeente weet dus ook vooraf hoe hoog de kosten maximaal zullen zijn.

Nadeel is dat dit tegoed ontoereikend kan zijn om een duurdere activiteit als paardrijden te doen. Dit wordt bij de U-pas en Dordtpas ondervangen door het kind in staat te stellen hiervoor een aanvraag te doen via de lokale Stichting Leergeld. Deze kan een aanvullend en geoormerkt tegoed op zijn pas plaatsen of de factuur voor het kind betalen.

Indien wordt toegestaan dat het tegoed breder kan worden gebruikt, bijvoorbeeld voor sportkleding of schoolbenodigdheden, dan kunnen met aanbieders afspraken worden gemaakt waaraan het tegoed besteed mag worden indien zij ook producten verkopen waarvoor niet uit Zaanpas tegoed betaald mag worden. Voor de Rotterdampas heeft de HEMA de kassa zo ingericht dat bij het

afrekenen van de aankopen de kassa aangeeft welk deel uit het Jeugdtegoed kan worden betaald en welk deel op een andere manier moet worden voldaan.

In de regel vallen niet bestede tegoeden aan het einde van het pasjaar vrij. Dit om te voorkomen dat men jarenlang op kan sparen en de gemeente dus ook niet weet waar het op financieel vlak aan toe is.

3.2. Stichting Leergeld Zaanstad

Naast Meedoen Zaanstad ondersteunt ook Stichting Leergeld Zaanstad ouders met een laag inkomen. Hiervoor gelden dezelfde inkomensnormen: 110% van de bijstandsnorm of gezinnen die in een schuldsaneringstraject zitten en daardoor een besteedbaar inkomen hebben dat onder de grens ligt. De gemeente Zaanstad draagt momenteel € 40.000,- per jaar bij aan de kosten van Stichting Leergeld.

Stichting Leergeld Zaanstad bestaat net één jaar en heeft in de afgelopen periode ca. 200 kinderen uit Zaanstad geholpen. Het betreft kinderen van 4 t/m 17 jaar plus een klein aantal oudere thuiswonenden die een MBO-, HBO- of universitaire opleiding volgen. Zij worden voor maximaal € 250,- per jaar ondersteund, voornamelijk voor laptops, fietsen, schoolkosten (schoolreisjes) en muziekinstrumenten.

Bij Stichting Leergeld Zaanstad werken momenteel 7 vrijwilligers (dat moeten er volgens hen, gezien de werkzaamheden, snel meer worden). De helft van hen houdt zich bezig met de inkomenscontrole en de controle op en het betaalbaar stellen van alle declaraties. Dat is een arbeidsintensief en ingewikkeld traject. Leergeld ziet in de Zaanpas dan ook een ideale oplossing om dit aanzienlijk te versimpelen.

Stichting Leergeld Zaanstad heeft, als dit correct en intelligent wordt ingericht op de Zaanpas, geen enkel omkijken meer naar het bestedingsproces. Ze plaatsen simpelweg het toegekende bedrag geormerkt op de pas. Een tegoed toegekend voor bijvoorbeeld de aanschaf van een fiets kan alleen bij aangesloten fietswinkels worden besteed.

Bovendien is deze werkwijze ook veel gebruiksvriendelijker voor de pashouder; men betaalt met het tegoed op de pas en de pashouder (of de fietswinkel) hoeft geen facturen in te dienen. Ook voor de aanbieder is het declaratieproces dus een stuk eenvoudiger. Het verzilverde bedrag wordt automatisch op zijn rekening gestort.

Daarnaast ziet Stichting Leergeld ook grote voordelen in de Zaanpas als inkomensbewijs. De burger hoeft hiermee niet meer bij elk loket zijn gehele financiële boekhouding over te leggen om aan te tonen dat hij voor een regeling of tegemoetkoming in aanmerking komt. Dat is veel klantvriendelijker en efficiënter.

Tenslotte is Stichting Leergeld Zaanstad voorstander van een Zaanpas die niet alleen voor minima, maar ook voor andere doelgroepen (en wellicht zelfs alle inwoners) beschikbaar is. Dit om stigmatisering te voorkomen.

3.3. Jeugdfonds Sport & Cultuur Zaanstreek

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur Zaanstreek ondersteunt ouders in Zaanstad en omgeving die een inkomen hebben tussen de 110-120% van het sociaal minimum, dus net boven de inkomensgrens die door Meedoen Zaanstad en Stichting Leergeld Zaanstad worden gehanteerd. Daarnaast heeft het Jeugdfonds sinds kort de leeftijdsgrenzen verruimd naar 0-18 jaar. Dit betekent dat ouders met een laag inkomen (tot 120% sociaal minimum) die met hun jonge kind bijvoorbeeld willen babyzwemmen of peutergymmen hiervoor een beroep kunnen doen op het Jeugdfonds.

Het Jeugdfonds staat om dezelfde redenen als Stichting Leergeld positief tegenover de invoering van een Zaanpas: vereenvoudigen van de inkomenscontrole en de afwikkeling van declaraties. M.b.t. het eerste punt is het dan uiteraard wel van belang voor welke inkomensgrens wordt gekozen bij verstrekking van de pas tegen gereduceerd tarief (110%, 120% of 130%). Ook het Jeugdfonds blijft voorstander van een niet-stigmatiserende Zaanpas.

3.4. Voedselbank

Per 31 december 2019 ondersteunt de Voedselbank 268 huishoudens bestaande uit 675 personen. Dat zijn 395 volwassenen en 280 kinderen tot 18 jaar. Gegeven de huidige organisatie, voedselinstroom en financiële positie zou de Voedselbank maximaal 300 huishoudens en 800 personen aankunnen. Daar speelt mee dat de impact van de corona crisis fors is op de organisatie, zowel qua instroom van voedsel en beschikbare vrijwilligers.

Zou de vraag boven de 300 huishoudens en 800 personen komen, dan stelt dat nieuwe eisen aan de organisatie in aantal en type vrijwilligers (meer en professioneler). De instroom van voedsel moet in dat geval substantieel omhoog en ook de financiële middelen zijn dan niet toereikend (meer vervoerscapaciteit, extra uitdeellocaties, meer logistieke stromen benodigd). Dit vraagt om een grondige impact analyse.

Klanten worden twee keer per jaar beoordeeld of ze op basis van hun inkomen nog steeds in aanmerking komen. De inkomensgrenzen wijken hierbij af van die waarop de gemeente beoordeelt. De Voedselbank gaat namelijk uit van het besteedbaar inkomen. Dat van een eenoudergezin met 2 kinderen mag bijvoorbeeld niet hoger zijn dan € 420,-. De Zaanpas gebruiken als inkomensbewijs voor ondersteuning door de Voedselbank is dan ook niet mogelijk.

Gemiddeld wordt een huishouden ca. 15 maanden ondersteund door de Voedselbank. Het maximum is in principe 3 jaar, maar bijna een kwart van de huishoudens geldt een langere verblijfsduur. Dit ligt aan niet gewijzigde omstandigheden en de noodzaak tot blijvende hulp. Het betreft veelal oudere cliënten.

De Voedselbank hanteert een landelijk beschikbaar managementinformatie- en registratiesysteem, 'voedselbank.nu'. Het systeem is standalone en kent strikte toegangsrechten. Dat maakt een integratie met een stadspas systeem lastig. Toch ziet de Voedselbank toegevoegde waarde in een Zaanpas. Wanneer zij bijvoorbeeld over zouden stappen naar een winkelconcept, dan zou via de

Zaanpas bezoekfrequentie aan de winkel en de afgehaalde producten per periode/week kunnen worden ingeregeld.

Als alternatief zou er op de Zaanpas een bedrag gezet kunnen worden te besteden bij één of meerdere supermarkten, al dan niet met extra korting op bepaalde producten voor deze doelgroep. Denk hierbij aan het recht om voor een bepaald bedrag gratis producten mee te krijgen die tegen de datum aan zitten. Dan is de voedselbank alleen nog een administratief instituut, zonder de distributie kant. Dit is een ontwikkeling die meer voedselbanken in den lande nastreven omdat dit veel efficiënter is (geen onnodig “gesleep” met etenswaren) en ook klantvriendelijker.

Tevens kan de Zaanpas van dienst zijn bij bieden van extra activiteiten aan hun cliënten, zoals kookcursussen en informatie over gezonde voeding. Het is daarbij wel van belang dat de Zaanpas niet alleen onder minima wordt uitgezet. Dat bevordert integratie en samenleven.

Tot slot wijst de Voedselbank op het belang van een betere en intensievere samenwerking tussen de instanties die de minima helpen. Daar kan de Zaanpas volgens hen een nuttige bijdrage aan leveren.

3.5. Minimaregelingen

Zoals elke gemeente ondersteunt ook de gemeente Zaanstad inwoners met een inkomen tot 110% van het WSM in noodzakelijke kosten die men niet zelf kan betalen. Het gaat hierbij om de volgende regelingen:

- Kwijtschelding gemeentelijke belastingen
- Bijzondere Bijstand
- Collectieve zorgverzekering voor de minima
- Individuele inkomenstoelage
- Individuele studietoelage
- Kosten kinder- en peuteropvang

Bij alle genoemde regelingen is er bij de beoordeling sprake van een vermogenstoets. Dat maakt het één op één koppelen aan de Zaanpas lastig omdat wettelijk is bepaald dat bij de toekenning van een stadspas alleen op inkomen en niet op vermogen getoetst mag worden.

Daarnaast is het koppelen van uitkeringen als Bijzondere Bijstand of Individuele inkomenstoelage aan een stadspas geen optie omdat er geen restricties mogen worden gesteld aan waar en waaraan de pashouder het tegoed besteedt. Technisch is het relatief simpel om het betreffende bedrag als tegoed op een stadspas te zetten, organisatorisch is het echter ondoenlijk om dit vrij, dus bij alle mogelijke aanbieders, besteedbaar te maken.

Het is echter wel mogelijk om bij de beoordeling van één van de regelingen een kenmerk in de Zaanpas te zetten, waarmee de inkomens- en vermogenstoets voor alle andere regelingen niet meer nodig is. Bij de beoordeling van deze regelingen (excl. Kwijtschelding) zijn in het totaal 9,3 FTE betrokken.

3.5.1 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Zaanstad hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100% en voert daarmee een maximaal kwijtscheldingsbeleid. Kwijtschelding kan o.a. worden verleend indien men:

- AOW heeft, eventueel aangevuld met een klein pensioen;
- een bijstandsuitkering heeft;
- een inkomen uit werk heeft dat niet hoger is dan een bijstandsuitkering;
- studiefinanciering krijgt en niet al te hoge bijverdiensten heeft;
- een zakgeldregeling heeft.

In 2018 hebben 5.743 inwoners kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de eerste hond. Van hen blijkt ca. 45% ook gebruik te hebben gemaakt van andere minimaregeling. Indien de Zaanpas wordt ingezet als inkomensbewijs, hoeven ruim 2.500 inwoners hierbij dus niet meer hun inkomen en vermogen te laten toetsen.

3.5.2 Bijzondere Bijstand

Men komt in aanmerking voor Bijzondere bijstand indien men niet meer verdient dan 110% van het WSM en een beperkt vermogen heeft. Het is een vergoeding voor noodzakelijke kosten die men vanwege bijzondere omstandigheden moet maken en die men niet zelf kan betalen. De bijzondere bijstand moet aangevraagd worden voordat de kosten zijn gemaakt.

In 2018 hebben 2.221 huishoudens (2.585 volwassenen) een beroep gedaan op Bijzondere bijstand. Hiermee was een bedrag gemoeid van ruim € 3,8 miljoen. Het grootste deel hiervan, 25% van de aanvragen, heeft betrekking op kosten bewindvoering.

3.5.3 Collectieve zorgverzekering voor de minima

Ook de collectieve zorgverzekering valt onder het gemeentelijk minimabeleid. De gemeente heeft een collectieve zorgverzekering afgesloten bij Zilveren Kruis en Univé voor mensen met een laag inkomen (110%) en beperkt vermogen. Deze verzekeringen bestaan uit de basisverzekering en aanvullende verzekeringen. De aanvullende verzekeringen zijn uitgebreid met extra voorzieningen, waardoor ook kosten vergoed worden die in principe vanuit de bijzondere bijstand betaald zouden worden. De verzekerde declareert al zijn kosten bij de zorgverzekeraar. De gemeente betaalt een deel van de premie; het deel van de extra voorzieningen.

In september/oktober beginnen de voorbereidingen voor de campagne om de gemeentelijke collectieve zorgverzekering bekend te maken bij de inwoners van Zaanstad. Inwoners kunnen zich digitaal via de gemeentelijke website aanmelden, of via een papieren formulier. De aanvragen komen binnen bij de afdeling Minimaregelingen. Deze beoordelen de aanvraag aan de hand van het aanvraagformulier, de meegezonden gegevens en SUWINET en GBA. Als de aanvraag beoordeeld is, wordt de klant in kennis gesteld en het system (SUITE) gevuld. Uit SUITE wordt elke twee weken een batch met nieuwe rechthebbenden aan de verzekeraars verzonden. Bij de beoordeling zijn vanuit de gemeente ca. 1,2 FTE betrokken.

In 2019 hebben 5.413 minima uit Zaanstad gebruik gemaakt van de collectieve zorgverzekering. De kosten voor de gemeente bedroegen € 2.572.965,-, gemiddeld ruim € 475,- per verzekerde.

Utrecht kent een vergelijkbare regeling, de U-polis. U-pashouders komen hiervoor in aanmerking. De gemeente heeft echter geen werk aan het beoordelen. Bij aanvraag van de U-pas geeft men toestemming dat hun gegevens uitgewisseld mogen worden met de zorgverzekeraar. Vanuit het U-pas systeem wordt één keer per jaar een bestand van rechthebbenden aangeleverd aan de hand waarvan de verzekeraar aanvragen voor deze U-polis beoordeelt. Daarnaast heeft de verzekeraar raadpleegrechten in het U-pas systeem om nagekomen pashouders te kunnen toetsen.

3.5.4 Individuele inkomenstoeslag

De gemeente ondersteunt inwoners die 5 jaar of langer een laag inkomen hebben via de Individuele inkomenstoeslag. Gezinnen ontvangen jaarlijks een toeslag van € 605,-, alleenstaande ouders € 545,- en alleenstaanden € 385,-. In 2019 maakten 2.269 huishoudens (2.637 inwoners) van deze regeling gebruik voor een bedrag van € 1.090.025,-, gemiddeld ruim € 480,- per huishouden.

3.5.5 Individuele studietoeslag

De Individuele studietoeslag is een extra geldbedrag voor studerende jongeren met een blijvende arbeidsbeperking in aanvulling op de studiefinanciering. Op grond van de IST kan men in aanmerking komen voor een maandelijks geldbedrag. Jongeren met een beperking blijken namelijk minder goed hun opleiding te kunnen combineren met werk. Daardoor lukt het niet of minder goed om het minimumloon te verdienen of met een bijbaan extra geld te verdienen naast de studie. De gemeente ondersteunt deze jongeren met de IST om wél een diploma te halen en een goede start te maken.

Via de Individuele studietoeslag ondersteunde de gemeente afgelopen jaar 24 jongeren voor een bedrag van € 32.960,-. Gemiddeld is dit zo'n € 1.375,- per jongere.

3.5.6 Kosten kinder- en peuteropvang

Ouders van jonge kinderen (van 2,5 tot 4 jaar) kunnen in aanmerking komen voor een tegemoetkoming van de kosten voor de eigen bijdrage aan de peuteropvang. Ouders met oudere kinderen kunnen de kosten voor de kinderopvang deels vergoed krijgen. Zij dienen dan wel te voldoen aan een aantal voorwaarden:

- Men ontvangt een uitkering (bijstand, IOAW of IOAZ) en volgt een bemiddelingstraject om aan werk te komen.
- Men volgt een inburgeringscursus.
- Men werkt en ontvangt een aanvullende uitkering op grond van de Participatiewet.

In 2019 deden 49 personen een beroep op deze regeling voor een bedrag van € 15.583,-. Zij lijken allen in aanmerking te komen voor een Zaanpas voor het minimatarief. Het zou dan betrekkelijk

eenvoudig zijn om deze bijdrage geormerkt als tegoed op hun Zaanpas te plaatsen, alleen te verzilveren bij aangesloten peuterspeelzalen en kinderdagverblijven.

4 Bestaande en aanverwante initiatieven

Binnen de gemeente Zaanstad bestaan initiatieven waarvoor de Zaanpas wellicht een goed alternatief is. Daarnaast zijn er initiatieven waar de Zaanpas rekening mee kan houden. We bespreken de volgende:

- Zaanse Mantelzorgpas
- Ondersteuning van vrijwilligers
- Openbaarvervoerregeling

4.1 Zaanse Mantelzorgpas

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is met betrekking tot het onderwerp Mantelzorg het volgende opgenomen: “Mantelzorg is van onschatbare waarde, we ondersteunen en ontlasten mantelzorgers optimaal. Ondersteuning voor de mantelzorger(s) verdient expliciet aandacht.”

Deze ondersteuning is sinds enkele jaren ingericht via de Zaanse Mantelzorgpas. De Zaanse mantelzorgpas is voor mantelzorgers die zorgen voor iemand woonachtig in Zaanstad. Hiervoor dienen zij minimaal 6 uur per week en langer dan 3 maanden (of minimaal 250 uur verdeeld over het gehele jaar) mantelzorg te geven aan een familielid, vriend of iemand anders in de directe omgeving. De beoordeling hiervoor ligt bij de gemeente.

Momenteel worden er ca. 3.000 personen ondersteund. Jongeren onder de 18 jaar krijgen hiervoor een pluim. Volwassenen krijgen de Zaanse Mantelzorgpas, een cadeaukaart met daarop een tegoed van € 140,- (€ 100,- voor mantelzorgers van 18 t/m 24 jaar) dat te besteden is bij bijna 100 aanbieders. Dit zijn met name lokale winkels, maar ook een aantal horecazaken, schoonheidssalons, cursusaanbieders, een museum en een theater. Op deze pas is in het totaal bijna € 400.000,- geladen. Er zijn geen cijfers bekend over welk deel van dit tegoed ook daadwerkelijk wordt besteed.

In een aantal steden zoals Rotterdam en Dordrecht is het mantelzorgcompliment ingevuld door middel van de stadspas. Deze geeft de mantelzorger de mogelijkheid om gebruik te maken van het volledige kortingsaanbod zoals gratis naar musea, bioscopen en grote attracties en aanzienlijke kortingen bij horeca, sportscholen, bibliotheken e.d. Daarnaast heeft de mantelzorger een tegoed op de pas dat kan worden besteed bij lokale aanbieders, landelijke winkelketens, sportverenigingen of aan openbaar vervoer.

4.2 Ondersteuning van vrijwilligers

Het vrijwilligerswerk in Zaanstad wordt gecoördineerd via de site Zaankantersvoorelkaar.nl. Hierop worden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Minimaal één keer per kwartaal wordt in elk van de 18 wijken een vrijwilliger in het zonnetje gezet. Hij/zij wordt aangemeld door een dankbaar persoon en ontvangt een kleine attentie in de vorm van een bloemetje of een taart. Hiermee is jaarlijks een bedrag van ca. € 4.000,- gemoeid.

In Dordrecht is ervoor gekozen om de organisaties waarbij vrijwilligers werken zoals musea, ziekenhuizen en sportverenigingen de mogelijkheid te bieden om de Dordtpas tegen een gereduceerd tarief aan te schaffen. Hiermee kunnen zij hun vrijwilligers vervolgens belonen.

4.3 Openbaarvervoerregeling

Binnen de gemeente Zaanstad bestaat de wens om senioren in staat te stellen buiten de spits gratis met het openbaar te reizen. Een aantal gemeenten kent al een dergelijke regeling. Dit is echter nooit direct gekoppeld aan de stadspas; het is niet mogelijk de stadspas ook te gebruiken als OV-pas of vervoersbewijs.

Het is echter vrij eenvoudig om op de stadspas van een deel van de pashouders (bijvoorbeeld alle 65-plussers met een laag inkomen) een digitale voucher te zetten welke bij de plaatselijke aanbieder van openbaar vervoer kan worden verzilverd. Vervolgens wordt het vervoersproduct op de OV-chipkaart van de pashouder geladen en kan hij/zij gratis reizen.

De kosten voor een dergelijke regeling zijn afhankelijk van het onderhandelingsresultaat van de gemeente en de plaatselijke aanbieder van openbaar vervoer. Een vergelijkbare Nederlandse gemeente betaalt de lokale vervoerder hiervoor bijna € 60,- per burger o.b.v. 11.000 senioren.

Er zijn echter ook alternatieven als minima en eventueel mantelzorgers een tegoed op hun pas krijgen:

1. Zij kunnen dit tegoed of een deel ervan aanwenden door het bij het Connexxion Servicepunt over te laten zetten op hun OV-chipkaart.
2. Connexxion ontwikkelt een speciaal product waarmee men in het gebied kan reizen. Dit kan waarschijnlijk scherper worden aangeboden omdat Connexxion er zeker van is dat alle inkomsten ook bij hen terechtkomen. Bovendien kan dit product niet terug ingewisseld worden voor contant geld.

5 Beoogde aanbieders met kortingen

Een stadspas kan worden uitgerust met twee functionaliteiten: voucher en giftcard. De voucherfunctionaliteit wil zeggen dat er een digitale coupon op de pas wordt verzilverd welke eenmalig of meermalig geldig kan zijn. Denk hierbij aan gratis toegang tot een museum of korting bij een attractie. De giftcardfunctionaliteit is vergelijkbaar met een cadeaukaart; op de pas wordt een tegoed geplaatst waarmee voor een aantal zaken kan worden betaald. Hierbij kunnen eventueel ook restricties worden ingesteld met betrekking tot hoogte en frequentie.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op aanbieders die met korting of gratis toegang in het pakket van de Zaanpas kunnen worden opgenomen en dus gebruik maken van de voucherfunctionaliteit. In het volgende hoofdstuk worden aanbieders benoemd waar de pashouder met zijn tegoed zou moeten kunnen betalen.

In het kader van deze inventarisatie zijn er geen lokale potentiële aanbieders voor de Zaanpas benaderd. Op basis van onze ervaringen bij andere stadspassen (o.a. Rotterdampas, Dordtpas en U-pas) kan er echter wel van worden uitgegaan dat het grootste deel bereid zal zijn de pashouder een substantiële korting te geven en om als acceptant van het Zaanpastegoed te dienen zodat een eventueel restbedrag kan worden bijbetaald. Een veelgehoorde voorwaarde is dat het registreren van korting en gebruik van tegoed simpel en bij voorkeur via de bij de aanbieder aanwezige apparatuur zoals kassa en pinautomaat mogelijk moet zijn. Aanbieders die al andere stadspassen accepteren, stellen zelfs als eis voor deelname dat van dezelfde systematiek gebruik gemaakt dient te worden als die van bestaande, grote stadspassen.

Het succes van een stadspas en de mate waarin niet-minima bereid zullen zijn tot aanschaf over te gaan en andere doelgroepen die de Zaanpas ontvangen deze zullen waarderen, wordt in overgrote mate bepaald door een aantrekkelijk aanbodpakket. Veel (bijna) gratis aanbiedingen waarop vanuit de Zaanpas dus ook vergoed moet worden, zijn een vereiste. De volgende soorten aanbieders zouden onderdeel uit moeten maken van het aanbodpakket van de Zaanpas.

- Musea
- Theaters, bibliotheek en bioscoop
- Dagtochten
- Sportverenigingen
- Zwembaden
- Horeca
- Aanbod buiten Zaanstad
- Zaanferry

5.1 Musea

Zaanstad kent een aantal aantrekkelijke en musea die in het aanbodpakket van een Zaanpas niet mogen ontbreken. Denk hierbij aan:

- Zaanse Schans (gratis bezoek aan de molens)
- Zaanse Museum en Verkade Experience

- Czaar Peterhuisje
- Museum Zaanse Tijd
- Natuurmuseum E. Heimans
- Museumwinkel Albert Heijn
- Museum of Humanity

Daarnaast kennen Amsterdam en Haarlem een groot aantal aansprekende musea. De meeste zijn bereid pashouders onbeperkt gratis toegang te verlenen indien 50% van de verleende korting wordt vergoed. De Zaanpas wordt daarmee een soort lokale Museumkaart. Eventueel kan een dergelijk aanbod ook worden vastgelegd in de subsidieovereenkomst met de gemeente.

5.2 Theaters, bibliotheek en bioscoop

In veel steden werken theaters enthousiast samen met de lokale stadspas. Niet alleen omdat het hen in staat stelt om een publiek te bereiken dat ze anders heel moeilijk binnen krijgen, maar ook omdat zij hebben bemerkt dat het een effectief instrument is om onverkochte stoelen te vullen. Ze geven dan ook hoge tot zeer hoge kortingen op een groot aantal voorstellingen en speciale arrangementen.

Ook de bibliotheek is een belangrijke aanbieder in het pakket van elke stadspas. Voor de primaire doelgroep van de Zaanpas is het abonnementsgeld vaak te hoog. Via de stadspas kan hier (al dan niet gesubsidieerd) een aantrekkelijke korting op worden gegeven waardoor de drempel wordt verlaagd.

Bioscoopbezoek is bij vrijwel elke stadspas het meest gewaardeerde en gebruikte aanbod en zou dus ook in het pakket van de Zaanpas niet mogen ontbreken.

Pathé biedt in een groot aantal steden lokale stadspashouders een tweetal aanbiedingen aan:

1. Eenmalig gratis toegang (maximaal 50% vergoeding)
2. Meermalig € 3,50 korting op een regulier ticket

Naar verwachting zal ook Filmhuis de Fabriek medewerking willen verlenen aan een dergelijk aanbod.

5.3 Dagtochten

Dagtochten zijn zeer geliefd onder stadspashouders. Ouderen gaan bijvoorbeeld graag op stedentrip, shoppen op de Kerstmarkt in Aken, een dagje naar Veluwe of Neeltje Jans. Maar de pas biedt ook de mogelijkheid om minima-gezinnen met kinderen een unieke ervaring te geven. Rotterdampas brengt bijna elk jaar ca. 3.000 pashouders voor € 25,- naar Disneyland Parijs, de U-pas bezorgde 5.000 pashouders de dag van hun leven door ze voor € 10,- naar de Efteling te laten gaan.

Bij de selectie van aanbieders moet erop worden gelet in hoeverre zij individuele boekingen kunnen verwerken en, als uit het Zaanpas-tegoed bijbetaald mag worden, hoe zij hun boekingsstelsel hierop kunnen inrichten.

5.4 Sportverenigingen

Voor een sterke uitstraling van de pas is een breed aanbod van sportverenigingen voor alle pashouders van belang. Hierbij zijn wel 2 belangrijke aandachtspunten:

1. Omdat de Zaanpas niet een pure minimapas moet worden en sportverenigingen in de regel minimaal 80% vergoeding op de verleende korting nodig hebben, kan deze korting niet te hoog zijn, maximaal ca. € 25,-. Anders bestaat het risico dat niet-minima gezinnen de Zaanpas speciaal voor dit doel aanschaffen en dat de uit te keren vergoedingen bij lange na niet opwegen tegen de inkomsten van de pasverkoop in deze doelgroep. Voor minima is een dergelijke korting echter onvoldoende om hun kinderen te kunnen laten sporten. Het resterende bedrag zal dan ook moeten kunnen worden voldaan via Meedoen Zaanstad of uit het Zaanpas-tegoed.
2. Bij dit soort aanbieders is een goede inrichting van het registratie- en declaratieproces van groot belang. Zij beschikken niet over kassasystemen en lang niet altijd over een pinautomaat. Een registratiesysteem dat voorziet in een app of webterminal is cruciaal.

5.5 Zwembaden

Ook voor zwembaden geldt dat de korting wel aantrekkelijk, maar niet te hoog mag zijn. Dus wel een korting op een los bezoek, een 10-badenkaart of een abonnement, maar niet 'gratis' het zwemdiploma halen. Hiervoor zijn 2 mogelijke oplossingen:

1. Het inzetten van middelen van Meedoen Zaanstad of het Zaanpas-tegoed.
2. Het plaatsen van een coupon alleen op de passen van een bepaalde groep kinderen (uit minimagezinnen, tussen de 4 en 12 jaar) waarmee het zwemdiploma kan worden gehaald. Voordeel van optie 2 is dat dit niet ten laste van het reguliere tegoed gaat en dus niet ten koste gaan van de ander mogelijkheden zoals schoolkamp, gitaarles en voetbalcontributie.

In dit segment geldt ook dat registratie via het bestaande kassasysteem een vereiste voor deelname zal zijn.

5.6 Horeca

Restaurant en (eet)café aanbiedingen verrijken het pakket en daarmee uitstraling van de pas. In de regel hoeft hierop niet te worden vergoed, tenzij er sprake is van zoiets als een gratis pannenkoek of ijsje. Het is echter wel een arbeidsintensieve categorie waarin het zaak is te waken voor "nepaanbiedingen" (gratis dessert bij 3 gangen menu of 2^e kopje koffie halve prijs). Ook het registratiesysteem (via pinautomaat, webterminal of app) is een aandachtspunt.

5.7 Aanbod buiten Zaanstad

Amsterdam vervult een belangrijke regiofunctie en biedt een groot aantal attracties waar de Zaanpashouder graag naartoe zou willen. Veel van deze attracties zijn ook reeds aanbieder van één of meerdere stadspassen en zouden dus ook voor de Zaanpas benaderd kunnen worden. Denk hierbij aan:

- Artis
- Lovers Rondvaarten
- Rijksmuseum
- Van Gogh Museum
- Stedelijk Museum
- NEMO
- Bodyworlds
- Madame Tussauds

Maar er kan ook breder worden gekeken naar aansprekende partners buiten de regio. Bijvoorbeeld:

- Duinrell
- Madurodam
- Omniversum
- SEA LIFE
- Panorama Mesdag
- Spoorwegmuseum

Bij al deze aanbieders is het van groot belang dat het gekozen registratiesysteem aansluit bij hun huidige werkwijze voor andere stadspassen.

5.8 Zaanferry

Om in de omgeving eropuit te gaan en ook de Amsterdamse attracties te kunnen bezoeken zou het opnemen van de Zaanferry veel toegevoegde waarde hebben. Geadviseerd wordt om 1 zone retourtje (t.w.v. € 7,50) gratis aan te bieden en een substantiële korting op elke volgende vaart.

De kaartverkoop hiervoor via de site inrichten zal waarschijnlijk een te grote uitdaging zijn, maar indien wordt gekozen voor een systeem waarbij gebruik geregistreerd kan worden via een gebruiksvriendelijke app, dan moet kaartverkoop aan boord simpel te realiseren zijn.

6. Beoogde aanbieders voor besteding van tegoeden

Het gehele pakket van ondersteuning aan de minima dat nu via Meedoen Zaanstad wordt aangeboden zou via de Zaanpas ontsloten moeten worden. Daarmee wordt een enorme drempel weggehaald om hier ook daadwerkelijk gebruik van te maken. Momenteel doet slechts één op de drie rechthebbende kinderen aanspraak op ondersteuning voor een activiteit (o.a. contributie sportverenigingen, diplomazwemmen, cursusgeld). In gemeenten die dit via de stadspas hebben ontsloten ligt de participatiegraad veel hoger. Zo gebruikt 86% van de Utrechtse kinderen uit minimagezinnen het tegoed op de U-pas om de contributie mee te betalen.

De meest eenvoudige manier om dit realiseren is via een tegoed op de pas zodat de pashouder hiermee zelf bij de aanbieder kan betalen. Dat betekent dat de volgende soorten aanbieders op de Zaanpas moeten worden aangesloten:

- Scholen
- Sportverenigingen
- Zwembaden
- Sportwinkels
- Cursusinstellingen
- Fietsenwinkels en computerzaken
- Openbaar vervoer
- Winkeliers en retailketens
- Kortingspartners

6.1 Scholen

Met name minima-gezinnen blijken vaak moeite te hebben met het voldoen van de ouderbijdrage en andere kosten voor schoolactiviteiten. Deze zijn weliswaar vrijwillig, maar zeker als de school geen solidariteitsfonds kent, kan dit ertoe leiden dat kinderen buiten de boot vallen bij schoolreisjes en schoolkampen. Vandaar dat het van belang is ook dit soort uitgaven op te nemen in de bestedingsmogelijkheden van het stadspastegoed. Momenteel ontvangt ieder kind dat wordt aangemeld bij Meedoen Zaanstad een bedrag dat o.a. hieraan kan worden besteed, maar er kan niet worden afgedwongen of gecontroleerd dat dit ook daadwerkelijk hiervoor wordt gebruikt. Via een tegoed op de pas zou dit bedrag hiervoor kunnen worden geoormerkt.

Scholen beschikken niet over kassa- of andere betalingssystemen, dus een registratiesysteem dat voorziet in een app of webterminal is cruciaal.

6.2 Sportverenigingen

Om kinderen uit minima-gezinnen te kunnen laten sporten, is vaak extra financiële ondersteuning nodig. De contributie is voor deze doelgroep, zeker in combinatie met de benodigde sportattributen

en -kleding simpelweg niet op te brengen. Een tegoed op de Zaanpas dat de gebruiker voor een sportclub kan aanwenden, maakt de pas nog aantrekkelijker.

In de huidige Meedoen Zaanstad regeling is sport als het ware als voucher ingericht. Kinderen mogen van één sportvereniging lid worden, ongeacht de hoogte van de contributie. Een kind dat op voetbal én schaken wil, zou voor de gemeente goedkoper uit zijn dan een kind dat op ballet zit, maar dat is in de huidige opzet dus niet toegestaan. Vandaar dat we adviseren om dit via het tegoed in te richten. Dan heeft de pashouder keuzevrijheid in de besteding en de gemeente weet hoeveel het per jaar maximaal kwijt is voor deze activiteiten. Duurdere sporten als paardrijden vergen dan wel een eigen bijdrage. Eventueel kan hiervoor een beroep worden gedaan op Stichting Leergeld.

6.3 Zwembaden

In het Meedoen Zaanstad pakket zit ook de mogelijkheid om ondersteund te worden bij het halen van het A en B zwemdiploma. Ook dit kan worden ingericht via de Zaanpas. Via de betaalfunctionaliteit met een al dan niet geormerkt bedrag, maar eventueel ook voor bepaalde leeftijdscategorieën door middel van een digitale voucher.

6.4 Sportwinkels

Veel kinderen hebben uit minimagezinnen hebben niet alleen ondersteuning nodig bij het voldoen van de contributie voor een sportvereniging, maar ook bij het aanschaffen van de noodzakelijke sportkleding en -attributen (tennisracket, sportschoenen, hockeystick e.d.). Het aansluiten van sportwinkels waar zij hun tegoed kunnen besteden is dan ook essentieel.

6.5 Cursusinstellingen

Bij het volgen van een cursus is voor de meeste minima de prijs een te hoge financiële drempel. Omdat ook deze doelgroep de mogelijkheid te bieden om zich te ontwikkelen, is het van groot belang dit soort instellingen in het aanbiederpakket voor zaken die de pashouder uit het Zaanpas-tegoed kan betalen, op te nemen. Vanuit de subsidierelatie kan worden bekeken welk gedeelte van het bestede tegoed daadwerkelijk vergoed moet worden.

6.6 Fietswinkels & computerzaken

Kinderen uit minimagezinnen die behoefte hebben aan een fiets of computer moeten momenteel daarvoor een beroep doen op Stichting Leergeld die de factuur rechtstreeks aan de winkel betaalt. Indien het door Leergeld hiervoor beschikbaar gestelde bedrag als geormerkt tegoed op de Zaanpas wordt geplaatst, is het dus van belang om de winkels waarbij men voor besteding van dit tegoed terecht kan eveneens aan te sluiten als aanbieder van de Zaanpas. Dit is een werkwijze waar Stichting

Leergeld Zaanstad zeer enthousiast over is omdat dit hen zeer veel werk scheelt (facturen hoeven niet meer te worden gecontroleerd en betaald) en hun vrijwilligers zich dus meer bezig kunnen houden met hun primaire werkzaamheden, namelijk het ondersteunen en adviseren van minima.

6.7 Openbaar vervoer

In het bevorderen van participatie speelt mobiliteit een belangrijke rol. De verwachting is dat Connexion bereid zal zijn om Zaanpas-tegoed via hun servicepunt om te zetten in reistegoed. Voor kinderen uit minima-gezinnen kan dit een speciaal geormerkt tegoed zijn, andere doelgroepen zoals mantelzorgers kunnen hier hun volledige tegoed besteden.

Daarnaast, of als alternatief, kan Connexion wellicht tegen een aantrekkelijk tarief een speciaal reisproduct voor de regio ontwikkelen dat de pashouder met Zaanpas-tegoed kan aanschaffen.

6.8 Winkeliers & retailketens

Meer dan 20 overwegend landelijk opererende retailketens waaronder HEMA, Bruna, WE Fashion, Bristol, Actiesport, Perrysport en Mediamarkt werken in het kader van stadspastegoeden al samen met o.a. Stadspas Amsterdam, Rotterdampas en Dordtpas. Ze hebben kenbaar gemaakt dit ook graag voor andere stadspassen te willen doen. Vereiste is dat ze het gebruik van het pastegoed met hun huidige betalingssystemen moeten kunnen registreren. Via de kassa-aansluiting is het bij een aantal retailers ook mogelijk bepaalde productgroepen uit te sluiten van aanschaf via het Zaanpastegoed.

Ook lokaal opererende middenstand kan zich aansluiten als acceptant van het Zaanpas-tegoed. Het aansluiten van retailers is echter een arbeidsintensieve en dus kostbare zaak en daarmee relatief inefficiënt wanneer er slechts een beperkt deel van het tegoed kan worden besteed. Bovendien is het dan veel lastiger om onbedoelde bestedingen te voorkomen. Dit probleem speelt alleen bij het kindtegoed, niet bij het mantelzorgtegoed.

6.9 Kortingspartners

Idealiter kunnen pashouders ook het restbedrag na korting bij kortingspartners uit hun tegoed bijbetalen. Wanneer bijvoorbeeld een dagtocht naar Brugge wordt aangeboden voor € 20,- in plaats van € 30,-, dan is het voor de primaire doelgroep én voor mantelzorgers aantrekkelijk als zij die resterende € 20,- uit het Zaanpas-tegoed kunnen betalen.

7 Scenario's voor Zaanpas ontwikkeling

Zoals in paragraaf 3.1 aangegeven is het mogelijk om de huidige opzet van Meedoen Zaanstad, waarbij men de keuze heeft uit één sport- of culturele activiteit, over te nemen. Dit gaat echter gepaard met een aantal nadelen, zoals de noodzaak tot een ingewikkelde inrichting vooraf en/of uitgebreide controles achteraf. Hierdoor worden de mogelijkheden van een (digitale) stadspas niet ten volle benut.

Daarnaast konden ten behoeve van deze inventarisatie de individuele gebruikscijfers van de huidige Meedoen Zaanstad regeling niet worden aangeleverd. Dat maakt het doorrekenen van de situatie waarbij deze regeling één op één wordt overgenomen op de Zaanpas zeer lastig.

In dit laatste hoofdstuk is voor de daadwerkelijke ontwikkeling van een Zaanpas dan ook uitgegaan van de inrichting die bij de meeste andere stadspassen wordt gehanteerd: een pas met daarop een binnen bepaalde kaders te besteden tegoed met zo veel mogelijk keuzevrijheid voor de pashouder. Hierbij aandacht voor:

- Doelgroepen
 - Minima tot 110%
 - Minima tot 120%
 - Minima tot 130%
 - Mantelzorgers
 - Ambtenaren
 - Vrijwilligers
 - Bijzondere beroepen
 - Overige inwoners
- Kortingsaanbod
- Hoogte tegoeden
- Bestedingsmogelijkheden tegoeden
- Koppeling met gemeentelijke regelingen
- Prijsstelling
- Afzet & opbrengst
- Kosten
- Efficiencyvoordelen en kostenbesparingen
- Inrichting & organisatie
- ICT
- Implementatietermijn & -werkzaamheden
- Risico's

Wat volgt is een uiteenzetting van de belangrijkste factoren en aandachtspunten om tot een succesvolle Zaanpas te komen.

7.1 Doelgroepen

Belangrijk uitgangspunt is dat de Zaanpas stigmatisering zoveel mogelijk moet beperken. De primaire doelgroep wordt gevormd door minima met een gezinsinkomen tot 110% van het WSM. Het gaat hier om ca. 12.200 inwoners, waarvan 3.000 kinderen. Wordt uitgegaan van 120% of 130% van het WSM, dan lopen deze aantallen met ruim 50% op:

Cijfers CBS 2018	Totaal	100%WSM	110%WSM	120%WSM	130%WSM
		totaal	totaal	totaal	totaal
huishoudens	67.400	5.400	7.300	9.500	11.300
personen totaal	150.000	9.900	12.200	15.800	18.900
w.v. minderjarige kinderen	30.200	2.800	3.000	3.700	4.300

Het is aan de gemeente om te bepalen of mensen die boven deze grens zitten, maar in een schuldbemiddelingstraject zijn beland, ook voor een Zaanpas voor minima in aanmerking komen.

Om te bewerkstelligen dat de Zaanpas niet stigmatiserend werkt, is het essentieel dat deze aan meer doelgroepen dan alleen de minima ter beschikking wordt gesteld. Een voor de hand liggende doelgroep wordt gevormd door de mantelzorgers. Er zijn zo'n 3.000 mensen die aan iemand in Zaanstad ondersteuning verlenen en daarvoor worden beloond met de Zaanse Mantelzorgpas, een cadeaukaart met een tegoed van € 140,- dat kan worden besteed bij een aantal lokale ondernemers. Het is relatief simpel om het in de toekomst te voorzien van een Zaanpas met daarop een tegoed dat vrij kan worden besteed bij alle aanbieders van de Zaanpas.

Daarnaast zou het een mooi gebaar zijn om alle gemeenteambtenaren er bij de introductie van de Zaanpas één cadeau te doen, bijvoorbeeld als een alternatief kerstpakket. Dit heeft als voordeel dat meteen bijdraagt aan het vergroten van de kennis en waardering voor het product binnen het gemeentelijk apparaat. De gemeente Dordrecht heeft bij de introductie van de Dordtpas haar medewerkers de mogelijkheid geboden als kerstpakket een Dordtpas te ontvangen. Enkele honderden kozen hiervoor, kochten eventueel voor gezinsleden de pas bij en maken er zeer enthousiast gebruik van. Daardoor kunnen ze de burger beter informeren over en enthousiasmeren voor de Dordtpas. Indien in Zaanstad voor deze constructie wordt gekozen, gaat het om 1.261 medewerkers (zowel vast- als tijdelijke arbeidsovereenkomsten).

Een stadspas kan, mits voorzien van een aantrekkelijk aanbod, ook een aantrekkelijk instrument zijn om bepaalde groepen bewoners te belonen. De gemeente Dordrecht stelt organisaties die vrijwilligers in dienst hebben (musea, ziekenhuizen, sportverenigingen) in staat om de Dordtpas tegen een gereduceerd tarief voor hen aan te schaffen. Toen de gemeente Rotterdam geconfronteerd werd met grote aantallen leraren die zich buiten de stad vestigden en daarmee verloren gingen voor lokale scholen, werd een beloningspakket opgesteld voor elke leraar die in Rotterdam bleef of ging wonen. Een gratis Rotterdampas maakt een belangrijk onderdeel uit van dit pakket en dit wordt door hen zeer gewaardeerd.

De grootste en meest aansprekende stadspas van Nederland, de Rotterdampas, heeft een groot deel van haar succes te danken aan het feit dat deze voor iedereen te koop is. Dit heeft er namelijk voor gezorgd dat de pas als niet stigmatiserend wordt ervaren en minima er enthousiast gebruik van (durven) maken. Het advies is dan ook om de Zaanpas voor iedereen te koop te maken. Dit gaat om zo'n 130.000 personen, eventueel aangevuld met geïnteresseerden van buiten de gemeente. De

aanschafprijs moet uiteraard gemiddeld kostendekkend zijn. Om ervoor te zorgen dat voldoende gezinnen met kinderen de pas aanschaffen zodat de Zaanpas ook daadwerkelijk wordt gezien als een pas voor iedereen, is het advies om de Zaanpas voor kinderen tegen een gereduceerd tarief aan te bieden.

Focus op voldoende afname in de niet-minima categorieën is uiterst belangrijk om de perceptie van de Zaanpas als een niet stigmatiserend instrument zo snel mogelijk te verankeren. Daarnaast is het snel opbouwen van een groot pashouderbestand essentieel in het aantrekken en binden van aanbieders.

7.2 Kortingsaanbod

Het succes van een stadspas staat of valt bij de kwaliteit van het kortingsaanbod. Wanneer wordt gekozen voor de in het hoofdstuk 5 genoemde partnersoorten, kan worden gestart met een aantrekkelijk pakket. Gezien het in andere steden ervaren enthousiasme is de inschatting dat het overgrote deel bij start zal willen aansluiten. De ervaring leert dat bij voldoende pashouders, en dus vraag, andere aanbieders snel volgen. De focus dient te liggen op:

- Musea en toeristische attracties: Onbeperkt gratis toegang, Zaanpas vergoedt 50% van de verleende korting.
- Theaters: Structureel substantiële korting van 25%, incidenteel hoger; (last-minute) acties. Bij gratis voorstellingen eventueel vergoeding door Zaanpas.
- Bioscopen: 1 maal of enkele keren gratis naar de film, Zaanpas vergoedt tot maximaal 50% van de verleende korting. Daarnaast een structurele korting van minimaal 25% op elk vervolgbezoek.
- Dagtochten: 25% korting op dagtochten. Speciale acties van 50% tot 75% korting, bijvoorbeeld Efteling of Disneyland Parijs, met Zaanpas-vergoeding.
- Sportverenigingen: € 25,- korting op de contributie, 80% vergoed.
- Zwembaden: 1 x gratis, daarna beperkte korting. Beide zonder vergoeding.
- Zaanferry: 1 gratis dagkaart, meer dan 50% vergoeding. Incidentele kortingen op speciale arrangementen.
- Horeca: korting op menu's 25% tot 50%, geen vergoeding. Eventueel wel op gratis pannenkoek of ijsje.
- Attracties buiten Zaanstad: Gratis toegang, Zaanpas vergoedt maximaal 50% van de verleende korting.

7.3 Hoogte tegoeden

Momenteel ontvangen kinderen afhankelijk van hun leeftijd via Meedoen Zaanstad een bedrag van € 90,- tot € 135,-. Dit geldbedrag is bestemd voor kosten die verband houden met het sporten of culturele activiteit of voor schoolkosten. Hiermee was afgelopen jaar een bedrag mee gemoeid van in totaal € 271.030,-.

Tevens heeft men de mogelijkheid om het kind gratis deel te laten nemen aan een sport- of culturele activiteit en/of te laten diplomazwemmen. In totaal werd hiervoor ca. € 300.000,- aan de verschillende instanties vergoed.

Wanneer deze posten bij elkaar worden opgeteld, is er dus bijna € 600.000,- beschikbaar voor ongeveer 2.450 kinderen in de leeftijd van 4 t/m 17 jaar. Wanneer deze tegoeden aan de Zaanpas worden gekoppeld, kunnen ze automatisch aan de rechthebbenden worden toegekend. Dat is niet alleen zeer efficiënt, maar ook veel klantvriendelijker. De respons en daarmee de deelname van de doelgroep aan activiteiten zal hiermee ook flink omhoog gaan. Ouders ontvangen dus geen geldbedrag meer op de bank, maar een tegoed op de Zaanpas van hun kind.

Ervan uitgaande dat niet alle kinderen een Zaanpas zullen aanvragen en dat niet alle pashouders hun volledige tegoed op zullen maken, kan er meer tegoed op de pas geladen worden dan momenteel in de begroting beschikbaar is. Het advies is om hierbij uit te gaan van 2 leeftijdscategorieën: basisonderwijs en voortgezet onderwijs: dit kan heel simpel jaarlijks (of zelf gedurende het jaar) aangepast worden, bijvoorbeeld wanneer het beschikbare budget wordt verhoogd of verlaagd.

Leeftijd	Aantal	Tegoed	Beschikbaar
4 t/m 12	1.550	€ 200	€ 310.000
13 t/m 17	900	€ 400	€ 360.000
Totaal:	2.450		€ 670.000

Op basis van de huidige gebruikscijfers van Meedoen Zaanstad kan worden bepaald welk bedrag per leeftijdsgroep minimaal benodigd is om zoveel mogelijk kinderen in staat te stellen aan een activiteit deel te nemen. Ter vergelijking: Op de U-pas varieert het kindtegoed van € 150,- tot 385,-, bij de Dordtpas van € 200,- tot € 500,- en bij de Rotterdampas van € 275,- tot € 500,-. De meeste pashouders kunnen voor aanvullende ondersteuning een beroep doen op de lokale Stichting Leergeld.

Indien mantelzorgers een Zaanpas toegewezen krijgen met een aanbiedingspakket zoals hierboven beschreven, vertegenwoordigt deze al een bepaalde commerciële waarde. Het erbij te laden tegoed kan dan ook lager uitvallen dan nu wordt toegekend, bijvoorbeeld € 100,- i.p.v. € 140,-.

7.4 Bestedingsmogelijkheden tegoeden

Wanneer de Zaanpas voor minima van een tegoed wordt voorzien, is de mate waarin de pashouder dit daadwerkelijk besteedt, zeer afhankelijk van de vrijheid die de houder heeft om het te spenderen. Sommige gemeenten zijn hierin heel sturend (1 keer per 4 jaar een fiets voor maximaal € 180,-), anderen laten de pashouder hierin veel vrijer en vertrouwen op zijn eigen beoordelingsvermogen. In het eerste geval wordt ca. 30% van het beschikbaar gestelde tegoed besteed, in het tweede geval maar liefst 98%! Het is dan ook raadzaam om hierin, uiteraard binnen bepaalde kaders, zo veel mogelijk ruimte te creëren. Het Zaanpas-tegoed zou idealiter moeten kunnen worden besteed bij:

- Winkeliers en retailketens
- Scholen
- Sportverenigingen
- Zwembaden
- Sportwinkels
- Fietsenwinkels & computerzaken
- Openbaar vervoer aanbieders

- Cursusinstellingen
- Kortingspartners

7.5 Koppeling met (gemeentelijke) minimaregelingen

In paragraaf 3.5 is een aantal (gemeentelijke) minimaregelingen belicht. Het koppelen van deze regelingen aan de Zaanpas leidt tot aanzienlijke efficiency voordelen voor de gemeente en instanties. Ook de burger is hierbij gebaat; hij hoeft nog maar maximaal één keer per jaar zijn inkomen en vermogen aan te tonen. Hoe de koppeling met de pas gerealiseerd kan worden, verschilt per regeling.

Voor alle regelingen met uitzondering van de Voedselbank geldt dat de Zaanpas kan fungeren als inkomensbewijsmiddel. Aan de Zaanpas voor minima kan een digitaal kenmerk worden toegevoegd. Is het inkomen door één instantie geverifieerd, dan kan dit kenmerk bij elke volgende aanvraag voor een regeling eenvoudig worden uitgelezen en hoeft de burger zijn gehele financiële administratie niet meer over te leggen.

Voor Stichting Leergeld Zaandam en het Jeugdfonds Sport & Cultuur geldt dat zij tegoeden op individuele Zaanpassen kunnen toevoegen, bijvoorbeeld ten behoeve van de aanschaf van een fiets, muziekinstrument of computer. Dit betekent een enorme vereenvoudiging ten opzichte van hun huidige declaratie- en uitbetalingsproces.

Op basis van bovengenoemd kenmerk kan het proces van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen grotendeels worden geautomatiseerd. Nog maar een beperkt deel van de burgers hoeft hiervoor zelf een aanvraag in te dienen. Datzelfde geldt voor de collectieve zorgverzekering voor de minima.

Tenslotte is het vrij eenvoudig om bijzondere bijstand in natura aan de stadspas te koppelen. Op een individuele Zaanpas kan een voucher of een tegoed geplaatst worden waarmee de pashouder bij een kringloop- of witgoedwinkel een koelkast of wasmachine kan afhalen.

Het is dan ook aan te raden om bij de introductie van de Zaanpas zo veel mogelijk regelingen gericht op de minima aan de pas te koppelen.

7.6 Prijsstelling

Alle stadspassen met uitzondering van de Rotterdampas, worden gratis aan minima beschikbaar gesteld. Uit onderzoek van Rotterdampas is gebleken dat het vragen van een kleine vergoeding van 5 euro zorgt voor een hogere waardering en gebruik van het product. De gebruiker schaft de pas immers bewust aan. Hoewel er veel te zeggen is voor dit uitgangspunt, is ons advies toch om, minimaal in het eerste jaar, deze doelgroep de Zaanpas gratis te verstrekken. Het is belangrijk om de Zaanpas meteen goed in de markt te zetten en goodwill én volume te creëren. Het omzetverlies wordt daarnaast gecompenseerd door het feit dat er geen systeem hoeft te worden ontwikkeld om betalingen te monitoren en te verwerken. In komende jaren, wanneer deze doelgroep de Zaanpas

heeft gebruikt en dus waardeert, kan altijd nog worden gekozen er een bijdrage voor te vragen.

Het reguliere tarief voor de Zaanpas is volledig afhankelijk van het beschikbare aanbod. De doelgroep die het volle tarief moet betalen, berekent vooraf de geschatte voordelen. “Verwacht ik mijn investering er minimaal uit te halen?” Als het eerder geschetste aanbod daadwerkelijk kan worden gerealiseerd, inclusief aansprekende trekkers buiten Zaanstad, dan lijkt een prijs van € 40,- te rechtvaardigen. Indien minimaal één van de ouders/verzorgers een Zaanpas voor het volle tarief aanschafft, kunnen alle inwonende kinderen een pas tegen een gereduceerd tarief aanschaffen, bijvoorbeeld voor € 10,-. Wil de ouder geen pas, dan betaalt het kind het reguliere tarief.

Voor minima kan de pas gratis ter beschikking worden gesteld. Mantelzorgers en ambtenaren kunnen hem ontvangen als vervanging van mantelzorgcompliment respectievelijk kerstpakket. Vrijwilligers kunnen hem ook gratis als bedankje voor hun inzet krijgen. Vrijwilligersorganisaties kunnen de Zaanpas met korting inkopen, bijvoorbeeld voor € 20,-.

7.7 Afzet & opbrengst

In Zaanstad moeten 12.200 personen rondkomen van een inkomen t/m 110% van het WSM. Hiervan zijn ongeveer 5.750 personen afhankelijk van een bijstandsuitkering (3.600 huishoudens, 1.000 partners en 1.150 kinderen). De gemeente kan hun eenvoudig, snel en tegen lage kosten ambtshalve een Zaanpas toewijzen. De overige 6.500 zullen met overlegging van inkomensbewijzen zelf een aanvraag moeten indienen. De verwachte respons onder deze doelgroep is erg afhankelijk van de vraag of er wel of geen tegoe op de Zaanpas wordt gezet. Is dat niet het geval, dan mag worden gerekend op een respons van 50% onder (eenouder)gezinnen met kinderen. Indien er wel een tegoe op de pas wordt geplaatst, dan is 80% een realistische aanname.

Afgelopen jaar ontvingen 3.000 inwoners een mantelzorgcompliment en dit aantal zit al jaren in de lift. Als zij een Zaanpas met tegoe krijgen, kan hiervoor het reguliere tarief worden doorbelast aan het daarvoor nu beschikbare budget. In onderstaande voorspelling is uitgegaan van een warme overdracht waarbij elke huidige mantelzorger in het eerste jaar automatisch een Zaanpas ontvangt. Gezien de overgang naar een nieuwe werkwijze en de gevoelens van achteruitgang en teleurstelling die hiermee altijd gepaard gaan, is deze aanpak uiterst raadzaam. Moet men hem zelf opnieuw aanvragen, dan moet rekening gehouden worden met een respons van maximaal 50%.

Als ook ambtenaren de Zaanpas ontvangen, bijvoorbeeld als alternatief voor het kerstpakket, kunnen de kosten worden doorbelast aan het betreffende budget. In onderstaand rekvoorbeeld is uitgegaan van € 40,-. De inschatting is dat de helft van de ambtenaren ook voor hun gezinsleden een pas zullen aanschaffen. Uitgaande van 1 volwassene en 1 kind, is de gemiddelde opbrengst hiervan € 25,-.

Het aantal vrijwilligers in Zaanstad is niet bekend, maar 4.000 lijkt een goede aanname. Naar schatting behoort ongeveer de helft van hen tot de minima en zal dus een gratis Zaanpas ontvangen of kunnen aanvragen. Indien de helft van de organisaties met vrijwilligers in dienst bereid is voor de overigen een Zaanpas tegen gereduceerd tarief aan te schaffen, gaat het om ca. 1.000 passen.

Volgens de laatste cijfers heeft Zaanstad ruim 150.000 inwoners. Wanneer hierop de minima (12.200), vrijwilligers (1.000), mantelzorgers (3.500) en ambtenaren en hun gezinsleden (2.500) in mindering worden gebracht, blijven er ca. 130.000 personen over. Op basis van de ervaring in Rotterdam mag worden uitgegaan van een respons van ca. 2% in deze doelgroep. Het duurt een aantal jaar voordat deze doelgroep in grotere mate overtuigd kan worden een dergelijke investering te doen. Bij een gelijke verdeling van volwassenen en kinderen is de gemiddelde opbrengst € 25,-.

Voor alle bovenstaande en de er hieronder uitvloeiende overzichten, geldt dat er een groot aantal aannames aan ten grondslag liggen en dat uitgegaan dient te worden van een mogelijke afwijking van 10% tot 15% naar boven en onderen.

Bovenstaande cijfers leiden tot de volgende verwachte afzet van de Zaanpas. Gezinnen in de bijstand ontvangen de pas automatisch waarmee de respons 100%. De respons onder de overige minima die de pas zelf moeten aanvragen is afhankelijk van het feit of er een tegoed op de pas staat. Is dat niet het geval, dan is 50% realistisch. Wordt de Zaanpas wel voorzien van een tegoed, dan mag van 80% worden uitgegaan.

Verwachte afzet Zaanpas **zonder** tegoed:

Doelgroep	Aantal	Zaanpas	Respons
Bijstand	5.750	5.750	100%
Overig tot 110%	6.450	3.250	50%
Vrijwilliger, niet minima	2.000	1.000	50%
Mantelzorgers	3.000	3.000	100%
Ambtenaren	1.250	1.250	100%
Gezinsleden ambtenaren	2.500	1.250	50%
Verkoop niet minima	130.000	2.600	2%
Totaal		18.100	

Verwachte afzet Zaanpas **met** tegoed:

Doelgroep	Aantal	Zaanpas	Respons
Bijstand	5.750	5.750	100%
Overig tot 110%	6.450	5.150	80%
Vrijwilliger, niet minima	2.000	1.000	67%
Mantelzorgers	3.000	3.000	100%
Ambtenaren	1.250	1.250	100%
Gezinsleden ambtenaren	2.500	1.250	50%
Verkoop niet minima	130.000	2.600	2%
Totaal		20.000	

Een tegoed op de pas zorgt dus voor een substantieel hogere afzet onder minima die niet in de bijstand zitten.

In deze inventarisatie wordt ervan uitgegaan dat de Zaanpas gratis ter beschikking wordt gesteld aan de minima. Aan de overige doelgroepen kan wel een bijdrage worden gevraagd. In onderstaande tabel is weergegeven welke opbrengst met de eerder geschetste afzetcijfers wordt gegenereerd. Daarbij is uitgegaan van een reguliere verkoopprijs van € 40,- waarop vrijwilligersorganisaties 50%

korting krijgen. Mantelzorgers en ambtenaren ontvangen de Zaanpas gratis, maar de verkoopprijs kan wel worden doorbelast naar de betrokken afdelingen. Bij de laatste 2 regels (gezinsleden ambtenaren en verkoop aan niet-minima) is uitgegaan van de verdeling 1 volwassene en 1 kind, waarmee de gemiddelde opbrengst per persoon op € 25,- komt.

Verwachte opbrengst Zaanpas **zonder/met** tegoed:

Doelgroep	Zaanpas	Opbrengst	Opbrengst
Bijstand	5.750	€ 0,-	€ 0,-
Overig tot 110%	3.250/5.150	€ 0,-	€ 0,-
Vrijwilliger	1.000	€ 20,-	€ 20.000,-
Mantelzorgers	3.000	€ 40,-	€ 120.000,-
Ambtenaren	1.250	€ 40,-	€ 50.000,-
Gezinsleden ambtenaren	1.250	€ 25,-	€ 31.250,-
Verkoop niet minima	2.600	€ 25,-	€ 65.000,-
Totaal	18.100/20.000		€ 286.250,-

7.8 Kosten

De kosten verbonden aan een stadspas zijn uit te splitsen in implementatiekosten, vaste kosten en variabele kosten.

7.8.1 Implementatiekosten

Voor het opzetten van een stadspas zijn de volgende investeringen nodig:

- Passysteem inclusief transactieplatform
- Aanbodmanagement
- Merkontwikkeling en communicatiemiddelen
- Regelgeving en organisatie

- Passysteem & transactieplatform

Verschillende organisaties bieden oplossingen voor stadspassen aan. Indien de wensen en eisen van Zaanstad binnen hun standaardoplossing vallen, zullen in de aanloopfase beperkte opstart- en implementatiekosten in rekening gebracht worden. Reken hierbij op zo'n € 75.000,-. Moet er heel specifiek maatwerk worden gebouwd, dan kan om een grotere voorinvestering worden gevraagd. Gezien de wensen en eisen van de gemeente is de verwachting dat het niet nodig is hier een extra reservering voor te doen.

- Aanbod

Bij de start van het eerste pasjaar is het cruciaal dat er een volledig en aantrekkelijk aanbiedingspakket beschikbaar is. Dit onderdeel, de partnerwerving en -onboarding vormt de

kern van het product. Denk aan het onderhandelen met honderden aanbieders en het vastleggen van afspraken en opstellen van contracten. En er moet een systeem worden ingericht zodat de pashouders er ook daadwerkelijk gebruik van kunnen maken. Hiervoor dient ongeveer € 50.000,- gereserveerd te worden

- Merkontwikkeling en communicatiemiddelen

Het eerste jaar vraagt om een extra investering in een uitgebreide communicatiecampagne. Het gaat om een nieuw product waar men in het beste geval nog geen enkel gevoel bij heeft, in het slechtste geval kijkt men negatief aan tegen dit soort ondersteuning voor de minima. Het merk Zaanpas moet worden ontwikkeld en geïntroduceerd. De inschatting is dat dit circa € 75.000,- tot € 100.000,- aan extra communicatiekosten in 2021 vergt. Dit is inclusief de huisstijlontwikkeling voor alle online en offline communicatiemiddelen.

Daarnaast zal er een geheel goed functionerende website inclusief mogelijkheid om de Zaanpas aan te vragen (via een DigiD-koppeling) en Mijn Zaanpas omgeving moeten worden ontwikkeld. Idealiter met een daaraan gekoppelde pashouder-app. Hiervoor zal € 75.000,- tot € 125.000,- gereserveerd moeten worden.

- Regelgeving en organisatie

Tenslotte moeten er intern veel voorbereidende werkzaamheden worden verricht zoals:

- Aanpassen verordeningen
- ICT werkzaamheden
- Opstellen Q&A's
- Inrichten fysiek aanvraagproces incl. beoordeling aanvragen
- Aanpassingen in communicatiekanalen en contactformulieren
- Instrueren klantcontactcentrum

De hiermee gemoede kosten zijn moeilijk vooraf in te schatten en ook afhankelijk van in hoeverre die binnen de gemeente op productniveau worden doorbelast. Het is raadzaam om hiervoor een projectleider aan te stellen. Als deze extern wordt geworven, moet rekening gehouden worden met € 25.000,- tot € 50.000,- aan kosten, op basis van 6 maanden, 1 of 2 dagen per week.

Exclusief een (externe) projectleider bedragen de implementatiekosten ca. € 300.000,-.

7.8.2 Vaste kosten

Op basis van de huidige wensen en eisen van de gemeente voor de Zaanpas, moet na de implementatiefase uitgegaan worden van € 250.000,- tot € 350.000,- per jaar voor:

- Inrichting en onderhoud van de transactiedatabase inclusief periodieke uitbetaling aanbieders, audits en TPM-verklaring t.b.v. Digid-koppeling
- Inrichting en onderhoud van de centrale applicatie met pashouders, aanbieders, gebruik en rapportages
- Relatiemanagement en werving nieuw aanbod
- Fulfilment; druk, personalisatie en verzenden van de Zaanpas

- Communicatie; on- en offline communicatiemiddelen, campagnevoering, beheer en hosting website, onderhoud social mediakanalen, klanttevredenheidsonderzoek

Daarnaast is nog sprake van interne vaste kosten: hoofd Zaanpas plus secretariaat, kosten KCC (14075, mail, post), inrichting en bemensing aanvraag en beoordelingsproces etc.

7.8.3 Variabele kosten

Wanneer de KCC-kosten buiten beschouwing worden gelaten, bestaan de variabele kosten alleen uit vergoedingen uitbetaald aan partners ter compensatie van verleende kortingen. Deze kosten verschillen per soort pas; volbetalenden gebruiken hun pas gemiddeld 2 tot 3 vaker dan minima. Zij die de pas gratis hebben ontvangen (vrijwilligers, mantelzorgers, ambtenaren), gebruiken hem gemiddeld ook minder vaak dan gezinnen die het reguliere tarief hebben betaald. Voor een geheel nieuwe stadspas met een nog onbekend aanbodpakket zijn deze variabele kosten lastig te bepalen, maar op basis van ervaringen bij vergelijkbare stadspassen zijn de volgende gemiddelde gebruikskosten per pas reëel:

Doelgroep	Gebruikskosten
Minima	€ 10,-
Vrijwilliger	€ 10,-
Mantelzorgers	€ 15,-
Ambtenaren	€ 15,-
Gezinsleden ambtenaren	€ 20,-
Niet minima	€ 25,-

Wanneer bovenstaande gebruikskosten in mindering worden gebracht op de opbrengst zoals geschetst in paragraaf 7.6 leidt dat tot de volgende overzichten:

Zaanpas 110% WSM **zonder** tegoed:

Doelgroep	Aantal	Gebruikskosten	Opbrengst	Saldo
Minima	9.000	€ 10,-	€ 0,-	€ 90.000,-
Vrijwilliger	1.000	€ 10,-	€ 20,-	-€ 10.000,-
Mantelzorgers	3.000	€ 15,-	€ 40,-	-€ 75.000,-
Ambtenaren	1.250	€ 15,-	€ 40,-	-€ 31.250,-
Gezinsleden ambtenaren	1.250	€ 20,-	€ 25,-	-€ 6.250,-
Niet minima	2.600	€ 25,-	€ 25,-	€ 0,-
	18.100			-€ 32.500,-

Zaanpas 110% WSM met tegoed:

Doelgroep	Aantal	Gebruikskosten	Opbrengst	Saldo
Minima	10.900	€ 10,-	€ 0,-	€ 109.000,-
Vrijwilliger, niet minima	1.000	€ 10,-	€ 20,-	-€ 10.000,-
Mantelzorgers	3.000	€ 15,-	€ 40,-	-€ 75.000,-
Ambtenaren	1.250	€ 15,-	€ 40,-	-€ 31.250,-
Gezinsleden ambtenaren	1.250	€ 20,-	€ 25,-	-€ 6.250,-
Niet minima	2.600	€ 25,-	€ 25,-	€ 0,-
	20.000			-€ 13.500,-

Wordt de Zaanpas ter beschikking gesteld aan iedereen tot 120% of 130% van het WSM, dan stijgt het aantal pashouders substantieel. Zo'n 6.700 inwoners hebben een inkomen tussen de 110% en 130%:

Zaanpas 120% WSM met tegoed:

Doelgroep	Aantal	Gebruikskosten	Opbrengst	Saldo
Minima	13.800	€ 10,-	€ 0,-	€ 138.000,-
Vrijwilliger, niet minima	1.000	€ 10,-	€ 20,-	-€ 10.000,-
Mantelzorgers	3.000	€ 15,-	€ 40,-	-€ 75.000,-
Ambtenaren	1.250	€ 15,-	€ 40,-	-€ 31.250,-
Gezinsleden ambtenaren	1.250	€ 20,-	€ 25,-	-€ 6.250,-
Niet minima	2.600	€ 25,-	€ 25,-	0,-
	22.900			€ 15.500,-

Zaanpas 130% WSM met tegoed:

Doelgroep	Aantal	Gebruikskosten	Opbrengst	Saldo
Minima	16.300	€ 10,-	€ 0,-	€ 163.000,-
Vrijwilliger, niet minima	1.000	€ 10,-	€ 20,-	-€ 10.000,-
Mantelzorgers	3.000	€ 15,-	€ 40,-	-€ 75.000,-
Ambtenaren	1.250	€ 15,-	€ 40,-	-€ 31.250,-
Gezinsleden ambtenaren	1.250	€ 20,-	€ 25,-	-€ 6.250,-
Niet minima	2.600	€ 25,-	€ 25,-	0,-
	25.400			€ 40.500,-

Verhogen van de inkomensgrens voor minima die gratis in aanmerking komen voor een Zaanpas leidt dus tot substantieel meer pashouders en daarmee tot meer gebruikskosten. Bij een inkomensgrens van 110% is er sprake van een netto opbrengst voor de gemeente, bij hogere inkomensgrenzen is de verkoopopbrengst lager dan de te verwachten variabele kosten.

Een nog veel grotere impact van het verhogen van de inkomensgrens is dat het aantal kinderen dat een tegoed op de pas krijgt met ruim 1.000 toeneemt. Hiermee is een bedrag gemoeid van zo'n € 250.000,-. Hiervoor moet ruimte in de begroting worden gezocht óf het tegoed per kind zal moeten worden verlaagd. Bij 130% van het WSM gaat het om de volgende aantallen:

Leeftijd	Aantal	Tegoed	Beschikbaar
4 t/m 12	2.215	€ 200	€ 443.000
13 t/m 17	1.285	€ 400	€ 514.000
Totaal:	3.500		€ 957.000

Verlagen van het tegoed om binnen de huidige begroting te blijven zou als volgt kunnen:

Leeftijd	Aantal	Tegoed	Beschikbaar
4 t/m 12	2.215	€ 125	€ 276.875
13 t/m 17	1.285	€ 275	€ 353.375
Totaal:	3.500		€ 630.250

7.9 Efficiencyvoordelen en kostenbesparingen

Tegenover de investeringen in een stadspas staat ook een aantal besparingen:

Bij Meedoen ZAA NSTAD zijn 2,5 FTE betrokken bij de het werven en aansluiten van aanbieders, het beoordeling van aanvragen en de uitbetaling van declaraties. Deze werkzaamheden komen volledig te vervallen.

Zo'n 9,3 FTE zijn betrokken bij de beoordeling van minimaregelingen (excl. Kwijtschelding). Indien de Zaanpas kan worden gebruikt als inkomensbewijs, is dit niet alleen veel klantvriendelijker (de burger hoeft niet bij elke aanvraag al zijn inkomensgegevens over te leggen), maar scheelt dit de gemeente ook veel werk. Een groot aantal mensen doet een beroep op meerdere regelingen waarbij nog maar maximaal 1 maal beoordeeld hoeft te worden. De beoordeling voor de collectieve zorgverzekering (1,2 FTE) kan in zijn geheel aan de Zaanpas worden gekoppeld. Een efficiencyverbetering van 4,5 FTE in de sector minimaregelingen is waarschijnlijk dan ook nog een zeer conservatieve inschatting.

In het meest waarschijnlijke scenario (110% WSM met tegoed op de pas) zijn de variabele kosten ruim € 10.000,- lager dan de verkoopopbrengsten. De jaarlijkse kosten van een Zaanpas bedragen € 250.000,- tot € 350.000,-, de implementatiekosten ca. € 300.000,-. Wanneer deze implementatiekosten worden afgeschreven over 5 jaar komen de totale kosten voor de gemeente per jaar op € 300.000,- tot € 400.000,-.

Tegenover deze kosten staat een efficiency verbetering van 7 FTE. Uitgaande van € 60.000,- per FTE (FSK 8 exclusief huisvesting) betekent dit een kostenbesparing van € 420.000,-. Zelfs in het meest ongunstige geval is invoering stadspas dus rendabel.

De efficiencyvoordelen en kostenbesparingen zijn echter veel groter en niet alle in geld uit te drukken:

- Gedurende dit onderzoek werd duidelijk dat de gemeente grote moeite heeft om de hiervoor benodigde informatie boven tafel te krijgen. Bijvoorbeeld met betrekking tot totale bestedingen van Meedoen ZAA NSTAD per partner, leeftijdsgroep, etc. Hiervoor wordt nu een speciale monitor gebouwd. Met de Zaanpas is er een continu en realtime inzicht in alle gebruik en bestedingen onderverdeeld naar alle denkbare kenmerken. Dit levert waardevolle managementinformatie op alsmede veel meer mogelijkheden om tussentijds te sturen. In geval van een dreigende onder- of overbesteding kunnen tegoeden en het kortingsaanbod bijvoorbeeld tussentijds worden bijgesteld. Ook kan met één druk op de knop worden achterhaald welk soort pashouders voor welk bedrag van welke regelingen gebruik maakt.
- De deelname aan sportieve en culturele activiteiten via Meedoen ZAA NSTAD is met 33% erg laag, zo werd ook al door de gemeente zelf geconcludeerd. In gemeenten waar dit via de stadspas is ingericht, ligt de participatiegraad vele malen hoger.
- De mantelzorger kan via de Zaanpas zijn tegoed veel breder besteden dan nu het geval is én gebruik maken van het gehele kortingsaanbod van de Zaanpas. Dit zal leiden tot een hogere waardering voor de gemeente binnen deze doelgroep.
- De Zaanpas kan ook een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen die zijn geformuleerd in de Armoede Agenda 2019-2022 (zie Inleiding).
- De Zaanpas maakt het mogelijk om in de toekomst andere minimaregelingen eenvoudig aan te koppelen. Dat kunnen gemeentelijke regelingen zijn, bijvoorbeeld t.b.v. Bijzondere Bijstand in natura via kringloopwinkels, maar ook niet-gemeentelijke. De Voedselbank ziet veel toegevoegde waarde in een Zaanpas waarmee minima in hun eventuele eigen toekomstige winkel of bepaalde supermarkten goederen kunnen afhalen en/of aanschaffen.
- Via de Zaanpas kan de gemeente in geval van onderbesteding of het beschikbaar komen van extra middelen deze zeer eenvoudig en vooral snel aan de primaire doelgroep beschikbaar stellen. Bijvoorbeeld door het toevoegen van extra tegoed op bepaalde passen en/of het toevoegen van een aantrekkelijke actie (dagtocht naar de Efteling voor € 10,-).
- De Zaanpas kan een belangrijk instrument worden om de samenwerking tussen instanties die zich inzetten voor de minima te bevorderen.
- Burgers, zowel pashouders als niet-pashouders, blijken een hogere waardering te hebben voor hun gemeente indien deze een deel van haar dienstverlening via een aantrekkelijke stadspas heeft ingericht.
- De Zaanpas kan een rol spelen in de ondersteuning van plaatselijke middenstand en instanties. Zo blijkt de Rotterdampas het belangrijkste city promotion instrument van de gemeente Rotterdam.
- De Zaanpas maakt een veel klant- en gebruiksvriendelijkere werkwijze mogelijk voor burger én aanbieder. Dit zal ook de druk op andere gemeentelijke onderdelen als het klantcontactcentrum verminderen.

7.10 Organisatie

Een stadspas is de uitvoering bij veel gemeenten verschillend ingericht. Er zijn 3 varianten:

1. Eigen stadspasorganisatie; vrijwel alle uitvoerende werkzaamheden worden door de gemeente zelf uitgevoerd, alleen de techniek en een deel van de communicatie (website, app, campagne en huisstijlontwikkeling) zijn uitbesteed.

2. Externe stadspasorganisatie; de gemeente is alleen nog verantwoordelijk voor het beleid, al het andere is uitbesteed.
3. Hybride model; De gemeente besteedt uit wat het niet kan en pakt zelf op waar het goed in is.

In onze visie werkt een stadspas het beste indien elk van de partijen dat deel van de werkzaamheden oppakt waar hun expertise ligt zodat dit zo efficiënt mogelijk kan worden gedaan.

Alle grote gemeenten beschikken reeds over een stadspassenplatform inclusief transactieplatform waarin passen worden toegewezen, van een tegoed worden voorzien, waarin gebruik wordt vastgelegd, rapportages worden gegenereerd en van waaruit aanbieders automatisch worden uitbetaald. Deze systemen hebben zich bewezen en het is dan ook niet raadzaam om als gemeente dit wiel opnieuw te willen uitvinden.

Het werven en aansluiten van lokale ondernemers, sportverenigingen, scholen, musea, theaters, attracties (zowel binnen als buiten de gemeente), etc. is specialistisch werk waarvoor de gemeente in de regel niet de benodigde expertise in huis heeft.

Datzelfde geldt voor de communicatie; het ontwikkelen van een huisstijl, communicatiecampagne, website, app en social media kanalen is iets dat gespecialiseerde partijen in de markt veel beter en voordeliger kunnen verzorgen.

De gemeente is daarentegen veel beter geoutilleerd om aanvragen voor de stadspas te beoordelen. Het beschikt over een koppeling met het bevolkingsregister om te kunnen controleren of alle opgevoerde gezinsleden ook daadwerkelijk op het adres staan ingeschreven en over inkomenssystemen (GWS/SUWI) om in geval van twijfel het gezinsinkomen te kunnen verifiëren.

Ook de inrichting van het klantcontactcentrum kan in de regel het beste door de gemeente zelf worden opgepakt. Zaanstad beschikt reeds over een goed functionerend klantcontactcentrum (14075) waar deze werkzaamheden waarschijnlijk goedkoper bij kunnen worden ondergebracht dan bij een speciaal hiervoor in te richten extern call center.

7.11 ICT

Een (stadspassen)platform wordt aangeboden als een zogenaamde SaaS oplossing, waarbij het beheer en onderhoud volledig bij de leverancier ligt. Een gemeentelijke afdeling ICT heeft in dit beheer en onderhoud geen enkele verantwoordelijkheid dan wel taak. Uiteraard zullen er m.b.t. security en techniek eisen worden gesteld aan het platform.

De benodigde ICT inspanningen in grote lijnen m.b.t. het operationele proces:

- Aanleveren rechthebbenden voor de Zaanpas
 - Eén maal per jaar aanlevering van een bestand met alle ambtelijke toekenningen (bijstandsgerechtigden incl. gezinsleden plus eventueel rechthebbenden via andere gemeentelijke regelingen)
 - Periodiek (wekelijks/maandelijks) een update bestand met nieuwe rechthebbenden
 - Eventueel instellen van een volgindicatie op de BRP voor automatische uitwisseling van wijzigingen

- Alle gegevensuitwisseling kan via beveiligd uploaden van bestanden en/of webservices. Hiervoor moeten aan de kant van de gemeente uiteraard ook zaken worden ingericht. Daarvoor kan eventueel gebruik worden gemaakt van de Stadspasmodule van Cdentric, waarmee eenvoudig betreffende data gestandaardiseerd te genereren is.
- Indien voor het online aanvragen van Zaanpassen gebruik wordt gemaakt van een DigiD koppeling
 - Zorgdragen voor een gemeentelijke DigiD aansluiting waarop Zaanpas.nl kan koppelen
 - Zorgdragen voor het ophalen van persoonsgegevens uit de BRP t.b.v. het vullen van het Zaanpas online aanvraagformulier
 - Beoordelen TPM leverancier t.b.v. DigiD koppeling en aanlevering ervan bij Logius
- Toegangsbeheer
 - Indien gewenst koppelen active directory t.b.v. toegang stadspasplatform gemeentelijke medewerkers
 - Functioneel beheer m.b.t. registreren gebruikers
- Financiële administratie
 - Inrichten financiële administratie (grootboeken, processen) i.v.m. ontvangsten en uitgaven t.b.v. de Zaanpas
- Domein
 - Aanvraag, inrichting en beheer van het domein www.zaanpas.nl (nu in bezit van Puur Zaans)
 - Aanmaak en beheer bijbehorende mailserver en mailadressen
- Toestemming gegevensuitwisseling
 - Inregelen dat bij het aanvragen van allerlei gemeentelijke regelingen de burger gevraagd wordt toestemming te geven voor gegevensuitwisseling t.b.v. collectieve zorgverzekering, stadspas, etc.

7.12 Digitale en/of fysieke pas

Hoewel een digitale pas snel in gebruik toeneemt is ook een fysieke pas gezien de aard en samenstelling van de primaire doelgroep nog steeds van belang aan. Alle grotere stadspassen in Nederland brengen of standaard een fysieke variant uit danwel bieden die keuze om een fysieke pas aanvullend te ontvangen. Om jaarlijks terugkerende werkzaamheden en kosten te voorkomen, is het wel aan te raden om een pas te kiezen die jaarlijks eenvoudig verlengd kan worden.

Om ervoor te zorgen dat het pas- en eventueel budgetgebruik eenvoudig door een breed scala van aanbieders geregistreerd kan worden - van grote winkelketen tot kleine sportvereniging -, dient de pas voorzien te zijn van een gecodeerde magneetstrip, bar- en/of QR-code en een pincode, voor bijvoorbeeld bestellingen via webshops.

De personalisatie van de pas is een aspect dat door stadspassen verschillend wordt ingevuld:

1. Geprinte pasfoto op de pas - Rotterdam
2. Door pashouder zelf op te plakken pasfoto - o.a. Amsterdam
3. Alleen naam en geboortedatum – Utrecht/Dordrecht

De eerste variant is het mooist, maar duur en omslachtig. Er moet een systeem komen waarin pashouders hun foto digitaal kunnen uploaden en ten behoeve van de balie-uitgifte en eventueel aanvraag per post moeten er camera's en software komen die de foto aan persoonsgegevens kunnen toevoegen.

De tweede variant is simpeler. De pas hoeft alleen voorzien te worden van een overlay. De pashouder brengt zelf een foto aan.

Beide varianten bieden echter alleen een schijnzekerheid. Als uitgevende instantie heb je er geen controle op of de juiste foto is ge-upload of aangebracht. Bovendien is het volledig uitsluiten van misbruik, zeker wanneer de pas is geladen met een tegoed, een utopie. Ons advies is dan ook te gaan voor de laatste variant. In aanvulling hierop kan aanbieders bij het vermoeden van misbruik geadviseerd worden om een legitimatie te vragen.

7.13 Voorbereidingen/consequenties voor de gemeente

Het is onmogelijk om in dit stadium alle mogelijke consequenties voor de gemeente te inventariseren, maar de volgende zijn al wel te benoemen:

- Aanpassen van verordeningen; voor de meeste stadspassen geldt dat de toekenning een besluit is dat in een verordening is vastgelegd. Wat worden de inkomensgrenzen, voorwaarden en uitzonderingen? En hoe gaan we om met maatwerk?
- Inventarisatie van benodigde aanpassingen in het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG); voor automatische toekenning van de Zaanpas aan mensen met een bijstandsuitkering kan het nodig zijn - afhankelijk van de striktheid van de privacy-officer - hun hiervoor eerst toestemming te vragen.
- Pasuitgifte; in welke systemen gaan uitgiften en verkopen vastgelegd worden? Via welke kanalen gaat dit aangevraagd kunnen worden? Denk aan balie, post of internet. Wie gaan de aanvragen beoordelen?
- Toekenning; krijgen bijstandsklanten de Zaanpas ambtshalve toegekend? En hoe zit het met andere, bij de gemeente bekende minima zoals bijzondere bijstand, IOAW en Wajong? Hoe gaan we om met mensen in een schuldhulptraject? Alleen de kinderen of ook volwassenen?
- Tegoeden; krijgen minima en mantelzorgers een tegoed op hun pas en zo ja, hoe hoog? Waar en waaraan mogen zij dit besteden?
- Voorlichting; opstellen Q&A's klantcontactcentrum, instructie klantmanagers, baliemedewerkers en beoordelaars, aanpassen contactformulieren en gemeentelijke website, informatieverstrekking via gemeentelijke pagina lokale krant, etc.
- Inrichten financiële administratie (grootboeken, processen) i.v.m. ontvangsten en uitgaven t.b.v. de Zaanpas
- Welke aanpassingen moet de afdeling automatisering oppakken en op welke termijn? Denk met name aan het registratiesysteem en de uitwisseling van pashoudergegevens met de centrale applicatie.
- Een Zaanpas voor iedereen die ook wordt verkocht, is BTW-plichtig. Is hier binnen de gemeente al ervaring mee, welke gevolgen heeft dit, bijvoorbeeld voor het BTW Compensatiefonds?

7.14 Implementatietermijn

Zo snel mogelijk na, of liever nog parallel aan de besluitvorming door de raad, dient een programma van wensen en eisen te worden opgesteld op basis waarvan de Zaanpas Europees kan worden aanbesteed. Voorafgaand kan eventueel ook nog een marktconsultatie worden gedaan. Na gunning van de opdracht is minimaal 6 maanden nodig om de Zaanpas goed op te zetten en uit te rollen. Invoering per 1 januari 2022 is de meest realistische optie.

7.15 Risico's

Elke aanpassing zorgt voor weerstand bij een deel van de mensen die van de oude regeling gebruik maakten en dat is bij de invoering van een stadspas niet anders. Nu krijgen ouders een bedrag van € 90,- tot € 135,- overgemaakt op hun rekening en zij kunnen dit vrij besteden. Dus ook aan zaken die de gemeente niet voor ogen heeft (sigaretten, krasloten e.d.). In de nieuwe situatie krijgen ze dit als tegoed op de Zaanpas van hun kind en kunnen dit alleen bij een afgebakende groep aanbieders uitgeven. Dit zal, zeker in het eerste jaar, tot klachten en irritatie leiden. Onze ervaring toont echter aan dat dit sentiment snel verdwijnt en plaatsmaakt voor een grote tevredenheid over de extra mogelijkheden en voordelen die de stadspas hen biedt.

Bij elke wijziging bestaat daarnaast het risico dat mensen die met de oude regeling werden bereikt door onbekendheid of onbegrip geen gebruik maken van de nieuwe werkwijze. Dit kan voor een groot deel worden voorkomen door de nieuwe regeling zo simpel en laagdrempelig mogelijk in te richten en vooral alle huidige gebruikers vooraf zeer goed te informeren over de op handen zijnde wijziging. Het is zaak hen zo goed mogelijk te faciliteren in de overgang van oude naar nieuwe werkwijze. Denk daarbij onder andere aan een eenvoudig aanvraagproces voor degenen die de Zaanpas niet automatisch krijgen toegewezen.

De ervaring in andere steden leert dat het ontsluiten van het sportieve en culturele aanbod via een laagdrempelige stadspas leidt tot meer gebruik. De beschikbare middelen moeten dus over meer mensen worden verdeeld. Hiermee is óf minder geld per gebruiker beschikbaar óf het budget moet worden opgehoogd. Kinderen die via Meedoen Zaanstad nu al hun paardrijlessen vergoed krijgen, zullen een deel uit eigen middelen moeten bijdragen. Dit kan worden ondervangen door hen de mogelijkheid te bieden hiervoor aanvullend tegoed bij bijvoorbeeld Stichting Leergeld Zaanstad aan te vragen.

Conclusie

Uit deze inventarisatie kan worden geconcludeerd dat een stadspas een efficiënt en effectief instrument is om het huidige minima- en participatiebeleid van de gemeente Zaanstad te innoveren. Het zorgt ervoor dat gemeentelijke minimaregelingen op een niet stigmatiserende wijze voor de doelgroep worden ontsloten. Door deze te koppelen aan een Zaanpas wordt bovendien zoveel efficiency gerealiseerd dat de investering (implementatie- én uitvoeringskosten) zich binnen enkele jaren terug verdient.

Daarnaast zorgt een stadspas ervoor dat de gemeente een veel beter en realtime inzicht krijgt in de effectiviteit van haar minima- en participatiebeleid en hierop ook tussentijds kan sturen. Bovendien kunnen heel eenvoudig gemeentelijke en niet gemeentelijke minimaregelingen aan de Zaanpas worden gekoppeld.

Bij andere stadspassen kan onomstotelijk worden vastgesteld dat deze werkwijze ervoor zorgt dat de deelname aan sportieve, culturele en educatieve activiteiten door de doelgroep enorm wordt gestimuleerd. De Zaanpas kan daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen uit de Armoede Agenda en wordt ook al gezien als een potentieel belangrijk instrument om de samenwerking tussen instanties die zich inzetten voor de minima te bevorderen.

Tot slot is de Zaanpas een klantvriendelijk instrument dat ervoor zorgt dat burgers veel minder vaak en uitgebreid hun inkomsten hoeven aan te tonen wanneer ze een beroep willen doen op één of meerdere minimaregelingen. Het stelt hen bovendien in staat om gratis of met hoge korting te genieten van musea, theaters, bioscoopbezoek, sport, horeca en attracties en daarmee veel beter betrokken te blijven bij de maatschappij.

Bijlage 1

Inkomensgegevens Zaanstad (CBS 2018)

	Totaal	100%WSM	110%WSM	120%WSM	130%WSM
		totaal	totaal	totaal	totaal
huishoudens					
. aantal	67.400	5.400	7.300	9.500	11.300
. %		8,1%	10,9%	14,1%	16,8%
. idem Nederland gemiddeld		7,9%	10,7%	13,6%	16,2%
personen totaal					
. aantal	150.000	9.900	12.200	15.800	18.900
. %		6,6%	8,1%	10,5%	12,6%
. idem Nederland gemiddeld		6,3%	7,7%	9,8%	11,9%
w.v. minderjarige kinderen					
. aantal	30.200	2.800	3.000	3.700	4.300
. %		9,2%	9,8%	12,2%	14,1%
. idem Nederland gemiddeld		8,1%	8,3%	10,2%	11,8%